

מחברים

גליז'ה ס"ט | פרשת כי תשא | תשפ"ב

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישראל

זמני כניסת ויציאת שבת קודש:			ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
כניסת השבת	יציאת השבת	דבני תם	כניסת השבת	יציאת השבת	דבני תם	כניסת השבת	יציאת השבת	דבני תם	כניסת השבת	יציאת השבת	דבני תם	כניסת השבת	יציאת השבת	דבני תם
16:52	18:06	18:46	17:07	18:08	18:43	17:16	18:25	18:47	17:05	18:13	18:36			

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

אמונה בה' - לא על השבוע חבירו...

ונתנו איש כפר נפשו (ל, יב).

בספר "תפוחי חיים" מפרש פסוק זה בדרך צחות. הגמ' במסכת חולין (דף קט, א) אומרת, שכל מה שאסר לנו הקב"ה, התיר לנו כנגדו. אסר לנו חזיר, התיר לנו דג שיבוטא, אסר לנו דם, התיר לנו כבד וכו'.

שאל ה"בעל שם טוב" זי"ע, אסר לנו כפירה, ומה התיר לנו? ותיירך, שכאשר בא אליך יהודי לבקש עזרה, אל תאמר לו ה' יעזור, אלא אתה תעזור. וזה רמז בפסוק שלפנינו "ונתנו איש כופר נפשו", בשעה שצריך לתת, תעשה את עצמך "לכופר" לשעה קלה ותתמוך בפועל, לא רק באמירה שה' יעזור."

והוסיף עוד, שישנם אנשים שכשמבקשים מהם צדקה, הם מתחמקים בכל מיני תירוצים, והם נותנים רק בשעת צרה. וזה פירוש הפסוק "ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם", שלא יתנו רק בשעה שיש נגף.

מדשן ביתך - בפרשתנו

אכילת תפוחים בליל שבת - סגולה לפרנסה

לעשות את השבת (לא, טז)

נרתע מפני הגבירים.

ומעשה באחד הסוחרים שנכנס ליתול ממנו עצה מסחרית. עסק נזדמן לו ובעיקוף כדרך התגרנים הוא יכול להרוויח מנה יפה. האם רשאי הוא לעשות כך?

— בלוחות הברית נאמר — השיב רבי חיים אלעזר — "ומה ומה הם כתובים", ללמדך, שכל צד שאתה מטה אותם, אתה קורא בהם: "לא תגנוב..."

במשנת רש"י - בפרשתנו

איתא בספר 'חמדת צבי' (ויקרא) שהביא בשם רבי משה וואלער ז"ל ששמע מהרה"ק בעל חידושי הר"ם שקיבל מהמגיד הק' מקאזניץ זי"ע, שכל האוכל בסעודת ליל שבת תפוחים, מובטח לו שתהיה לו פרנסה בזה השבוע!

חמדת צבי - פרשת ויקרא

מכל צד שלא תהפכו כתיב בהן 'לא תגנוב'

מזה ומזה הם כתבים (לב, טו).

הגאון רבי חיים אלעזר וואקס ז"ל, בעל "נפש חיה", לא עשה את הרבנות קרדום לחפור בו. יחד עם עוד יהודי הקים בית חרושת לנייר, שממנו התפרנסו עשרות משפחות של יהודים. הוא לא נשא פנים ולא

מדוע גוי ששבת חייב מיתה

ושמרו בני ישראל את השבת וגו' ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם (לא, טז-יז).

בספר ראש דוד (פר' מקץ) למרן החיד"א כתב טעם נפלא במה שגוי ששבת חייב

עמ' כ"ב

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

עמ' ה'

פניני אביר יעקב

הגוי בשבת עבד אדעתא דנפשיה (עי' אר"ח סימן רמה סעיף א בהגה). ובאופן אחר אמרתי, שימכור את הריווח של יום השבת במחיר קבוע, ואז לא יהא שותף בשבת, ונמצא שאינו עובד ומרוויח ממלאכת שבת כלל (עיי"ש ברמ"א ו). אך למעשה לא רציתי לסמוך על היתרים אלו כי אם בהוראת חכם, והצעתי שאלה זו להרבה מגדולי הדור ההוא.

תחילה פניתי אל הרה"ק רבי יואל מסטמאר זצ"ל שהשיב לי לעשות את שתי העצות, גם יתן לגוי שותפות בעסק וגם ימכרו לו ליום השבת. אך שאלתי, דלמה לא יהא בזה משום מראית עין, כי אולי יאמרו שישכר את הגוי לעשות עבורו מסחר בשבת, והשיב שאין אנו יכולים לחדש איסורים ב'מראית עין', כי אם חז"ל התיירו באופנים אלו על ידי שותפות עם הגוי, על כרחך שהבינו שאין בזה חשש מראית עין, כי ידעו כולם שהגוי השותף עובד בשבת מחמת עצמו.

כששטחתי הדברים לפני הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זצ"ל השיב 'דעבישע תשובה', ואמר "פאר א הדיימשע יוד הייתי מציע עסק אחר...". ואילו כששאלתי את הרה"ק רבי מנחם מנדל מליובאוויטש זצ"ל אמר בתבונה ובהשכל "אם כבר נהוג כן במקומכם, שיש מבני הקהילה שעוסקים בכך עפ"י ההיתרים הנ"ל, יכול גם הוא לפתוח עסק זה, אבל אם עדיין אין כזאת בכל העיר לא יפרוץ גדר, כי זה יכול לגרום לפרצות חמורות בשמירת שבת קודש", ואכן סילק הלה ידיו מעסק זה, כי לא היה מקובל כן בעיר. וגם שטחתי את השאלה לפני הגאון רבי יצחק יעקב ווייס גאב"ד ירושלים ת"ו (כאשר אז היה עדיין רב ודומ"ץ במנטשסטער שבאנגליה) ונטה לאיסור, ותשובה זו נדפסה בספרו שו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' כד).

לאחר תקופה קצרה התיישב במלבורן פליט מפולין, ועל אף שהיה תלמיד חכם ובר אוריין פתח עסק כזה בשבת, והגם שעשה כן בדרך היתר רינגו אחריו כל בני העיר, היתכן שיהודי כזה יפתח חנותו בשבת. ואני נוכחתי לראות אז את פקחותו של האדמו"ר מליובאוויטש דחכם עדיף מנביא.

מפי ספרים וסופרים – פרק אבות (פ"ד הע' עז)

עיוות הדין ומועיל רק לישראל תשובה ולא לשאר אומות העולם.

בני יששכר – שבתות (מאמר ט, אות ו)

הברעת גדולי הדור על מכבסה אוטומטית בשבת באוסטרליה

וְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת (לא, טז). סיפר הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל: בשהותי באוסטרליה (בפעם הראשונה, משנת תשי"ט עד תשכ"ד) רצה אחד מידידי לפתוח מכבסה אוטומטית, להעמיד כמה מכונות כביסה בחנות, והרוצה להשתמש במכונה צריך להכניס מטבע ואז מתחילה המכונה לפעול, ולצורך זה אין צריך שיעמוד שום אדם במשך כל שעות היום, אך צריך להיכנס פעמיים או שלוש ביום כדי לראות שאין תקלות וכדומה.

והנה הריווח לעסק זה בא ברובו מיום השבת, כי במשך כל ימי השבוע עסוקים הגויים בעבודתם ועסקם, ואילו ביום השבת יש לרובם חופש מן העבודה וכ"ש ביום הראשון – יום חגם שאז הם זוללים וסובאים, נמצא שעיקר זמן פנוי שיש להם הוא בשבת קודש שאז יכולים להתעסק בצרכי כביסה וכיו"ב, וידידי הנ"ל רצה לפתוח עסק כזה ובשבת יתן לגוי ליכנס שם לבדוק שהכל מתנהל כשורה.

והצעתי לו שעל פי הלכה יש ב' עצות כדי להינצל מאיסור אמירה לגוי, חדא, שיהא הגוי שותף עמו, ואפילו רק בעשרה אחוז סג, ויעבוד עמו כל יום בחנות, דכיון שכל השבוע עובדים ביחד נמצא מה שעושה

מיתה, משום דהוי כמורד במלכות כיון שמשתמש הוא בשרביטו של מלך – היא שבת קודש שבו שבת ה' מכל מלאכתו, והמשתמש בשרביטו של מלך חייב מיתה (סנהדרין צה, א), משא"כ ישראל שניתן להם השבת לאות ולעדות שהם בנים לכך יכולים הם להשתמש בשרביט אביהם עכ"ד.

עפ"י דבריו מבאר הגה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זצ"ל בעל הבני יששכר מדוע אין מועיל עשיית תשובה לעכו"ם רק לישראל, דהרי איפסק הלכתא דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (כתובות יז, א) וא"כ לא מהני תשובה עפ"י דיני תורה, משא"כ לישראל העם הנבחר שהם נקראים בנים, כדכתיב "בנים אתם לה' אלקיכם" שהוא להם אב – ואב שמחל על כבודו, כבודו מחול (קידושין לב, א) ולכך מהני תשובה לישראל. והראיה להא – שישאל הוי בבחינת בנים, שהרי נצטוו במצות-שבתה ביום השבת, ושבת הרי היא שרביטו של מלך, ואי לא הוי בני מלך לא היו מותרין לשבות בה.

ובזה מפרש בביאור נפלא, הפסוק וְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת וגו' ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם" והיינו לכל אומות העולם יהיה זה לכם לאות ולעדות בפניהם שלא יקראו תגר באומדם שיש ח"ו איזה עיוות דין ומשא פנים, שרק לישראל מהני עשיית תשובה ולהם לא מועיל. ועל כך יהיה שבת לאות ולעדות "כי ששת ימים עשה ה' וגו' וביום השביעי שבת וינפש" א"כ שבת הוא שרביטו של מלך ואיך ישתמשו בו ישראל, אלא על כרחך מוכח שהם בנים למקום, ומזה ידעו כל באי עולם שאין כאן

סגולת הצדקה שמקרבת את החיים

העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשתיכם (ל, יג-טו). כך רמזו בזה דורשי רשומות הנה האות האמצעית שבמילת מחצית היא צ' והאותיות הקרובות אליה ביותר הן אותיות ח"י דהיינו שהנותן צדקה יחיה לשון חי, והאותיות הרחוקות מן האות צ' הם מ-ת, דעל ידי שהאדם נותן צדקה מקרב את החיים ומרחק ממנו את המיתה, וזהו מה שרמזו חז"ל (מדרש רבה) 'גדולה צדקה שמקרבת את החיים ומרחקת את המיתה', וכפרת על נפש האדם.

ומליצה נאה איתא בזה בספר עטרת שלמה (תולדות ועובדות לבעל התפארת שלמה דף פא אות נז): שאם נגזר חס ושלוש על חולה שימות, דהיינו אותיות 'מת', העצה לכך ליתן צדקה, שעל ידי זה, משימים באמצע מת תיבת חצי ונעשית מחצית, וזה פירוש 'חצו את כספך לצדקה, ועל ידי זה 'וגם את המת יחצו'. [וראה בפרשתינו ב'תפארת שלמה' שרמז להג"ל בקיצור אמרים].

כיוצא בזה הביאו בספרים (ראה מגדלות מרחקים – ליקוטים, אמרי נועם פר' בראשית ועוד) בשם הרה"ק המגיד מקאזניץ זצ"ל, שפעם אחת היתה מגיפה בעירו ר"ל, וגם היה יוקר ודוחק גדול, ובידם אין פרוטה לפרוטה כי אפס כסף, ונאספו אליו כל בני עירו להתפלל על שני דברים אלו, ואמר המגיד הק' שהנה אמרו ז"ל (תענית ח:): שאי אפשר להתפלל על שני דברים כאחד "אתרתי לא מצלינן", והעצה היעוצה לבקש רחמים על הרעב ובמילא ניוושע על המיתה משום דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב – דאין הקב"ה נותן פרנסה אלא לאנשים חיים.

והוסיף המגיד הק' ואמר: הקב"ה ברא את עולמו עם התורה שיש בה כ"ב אותיות, ולקח הקב"ה אות אחת מהכ"ב אותיות והיא אות עי"ן ונתנו במתנה לצדיקים, והצדיקים כשהם רואים שמתעוררים דינים על ישראל, ושולטים ח"ו ג' אותיות מ.ו.ת. בעולם, אזי לוקחים הם את האות עי"ן ונותנים בין הג' אותיות האלה ונעשה צירוף של תיבת מ.ע.ו.ת., וזהו מרומז בפסוק (תהלים לג, יח) "הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו להציל ממו"ת נפשם ולחיותם ברעב" היינו שנמסר אות עי"ן ליראי ה', להוציאו מרעב ולהכניסו למות, והוא הגורם להציל ממו"ת נפשם, כי נעשה ממות מעות, ולחיותם ברעב, כי נעשה מרעב רב. ונושעים בכפליים עכד"ק.

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

המגיד יצחק משה ובישו "מאורי אור" וילקוט מאורי חיים

ביאור משולב קטן באמצעות כיתוב הערות

אור חיים | "תורת חיים"

המגיד, ביאורו ומסורת

עמוד מדויק

קוץ והדר

אור החיים המבואר

10 כרכים של תורת חיים

הביאור המקיף על כל משל החיים החיים

"מאורי אור" - חזון עיני חלוצי

מאורי חיים - מסורת חזו"ל

ביאור חזו"ל

עמוד מדויק

44-20-6606-0176 אידיש (718) 437-0054 עברית

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

שמע ישראל של תורה

נכון לעשות עכשיו.

אנחות לבדן לא יועילו, הוא צריך להתפלל מעומק הלב, לבקש ולהתחנן לאבא שבשמים. הוא התחיל בעזרת ספר תהלים הנמצא בחנותו בדרך קבע, והמשיך במילים בוקעות מעומק לבו פנימה. כך במשך שעה ארוכה, כשהחנות מוגפת וחשוכה למחצה, והשעה הולכת ומתאחרת...

לפתע נשמעה דפיקה חזקה על הדלת, ופנים מאירות הציצו בעדה. 'סגור!' – הכריז ר' אליעזר וכמעט דחף החוצה את המתפרץ פנימה, אלא שזה התעקש 'אבל זה נורא דחוף, נורא דחוף...' 'סגור וזהו!' – אמר ר' אליעזר שוב, תוהה על חוצפתו של הזר שהעז לקטוע את תפילתו הנרגשת. אבל הלה, כאינו מבין. עטה על פניו חיוך נעים סבר, פנה אליו ואמר: 'תקשיב, אני צריך עזרה דחופה, העניין לא פשוט. אולי גם תרוויח מזה, ואולי אף תרוויח טוב. תקשיב לי רגע!'

ר' אליעזר נעתר, והלה דיבר בקצרה: 'תקשיב, אני המנהל של אולם פלוני החדש, שעתיד לפתוח את שערי בעוד כחודש. תכננתי להיפגש במהלך השבועיים הקרובים עם ספקים סיטונאיים כדי לרכוש צלחות, כוסות, סכ"ם וכלי הגשה, אולם לפני שעה קלה נודע לי שעליי לטוס בדחיפות לחו"ל. אם יש לך דוגמאות מתאימות לאולם – אני סוגר הכל אצלך, כאן ועכשיו!'

כל הביקור לא
ארך אלא כשעה
והצי, במהלכו
סגר ר' אליעזר
את עיסקת חייו.
מהזר כספי שהוא
לא מעביר בשנה
– עבר תחת ידיו
בשעה. והרווח –
אוהו... – מיותר
לדבר...

ר' אליעזר חשב שהוא בתוך חלום. המום ומבולבל, עמד והציע ממעט הדוגמאות שהיו בחנות, צלחות במגוון גדלים, כוסות במבחר סגנונות, סכ"ם מסוגים שונים. האיש – עמו עשה בינתיים היכרות, היה נחוש לסגור את העיסקה במהירות, הוא חייב להזמין את הסחורה ולטוס לחו"ל. חיש מהר בחר את הכלים בהם הוא חפץ, הזמין 700 סטים (!!!), כן – שבע מאות סטים, השאיר שיקים, שם וטלפון, ונעלם...

כל הביקור לא ארך אלא כשעה וחצי, במהלכו סגר ר' אליעזר את עיסקת חייו. מחזור כספי שהוא לא מעביר בשנה – עבר תחת ידיו בשעה. והרווח – אוהו... – מיותר לדבר...

בשעה מאוד מאוחרת, הוא מגיף את תריסי החנות ויוצא. הלכות כבר סיכם אתו על פגישה נוספת בשווי ארצה, לרכישת מוצרים נוספים, ונעלם מהאופק, ממחר לטיסתו הפתאומית. ור' אליעזר, בצעדי ריקוד מהירים, עושה את דרכו הביתה – תוך שהוא לא מבין מה עובר עליו...

רגע, מה קרה כאן בעצם? למה התעכב בחנות? למה האיש לא מצא כל חנות אחרת פתוחה? – ופתאום הכל מתחבר, מתחווה, מדהים אותו: כן, הוא התעכב בחנות כדי להתפלל, בדיוק על זה. כנראה תפילתו היתה ארוכה, עמוקה, נרגשת, נמשכה שעה ארוכה – עד שאותו מנהל אולם ממחר לא מצא חנות פתוחה חוץ משלו, וגם נאבק על הזכות לעשות הזמנת ענק. וכל השאר – הלא הוא

נשמעה דפיקה חזקה על הדלת, ופנים מאירות הציצו בעדה. 'סגור!' – הכריז ר' אליעזר וכמעט דחף החוצה את המתפרץ פנימה, אלא שזה התעקש 'אבל זה נורא דחוף, נורא דחוף...' 'סגור וזהו!' – אמר ר' אליעזר שוב, תוהה על חוצפתו של הזר שהעז לקטוע את תפילתו הנרגשת. אבל הלה, כאינו מבין. עטה על פניו חיוך נעים סבר, פנה אליו ואמר: 'תקשיב, אני צריך עזרה דחופה, העניין לא פשוט. אולי גם תרוויח מזה, ואולי אף תרוויח טוב. תקשיב לי רגע!'

ר' אליעזר נעתר, והלה דיבר בקצרה: 'תקשיב, אני המנהל של אולם פלוני החדש, שעתיד לפתוח את שערי בעוד כחודש. תכננתי להיפגש במהלך השבועיים הקרובים עם ספקים סיטונאיים כדי לרכוש צלחות, כוסות, סכ"ם וכלי הגשה, אולם לפני שעה קלה נודע לי שעליי לטוס בדחיפות לחו"ל. אם יש לך דוגמאות מתאימות לאולם – אני סוגר הכל אצלך, כאן ועכשיו!'

מדי יום ביומו, בשעת ערב, מגיף ר' אליעזר את תריסי המתכת שבחלון הראווה, מכבה את האורות, נועל את דלת חנות כלי הבית שבבעלותו ויוצא אל הרחוב המחשיך.

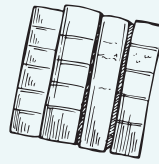
כך גם כמעט עשה באותו יום, אלא שכאשר ניגש והחל להגיף את התריס – בקעה מפיו אנחה כבדה, שביטאה את שברון לבו, ואולי גם את הלחץ הנורא בו הוא נתון. מזה זמן הוא מרגיש את הירידה בתנועת הלקוחות, את הרווח ההולך ומצטמק, את הקופה הרווחית שהפכה לגרעונית. העסק שלו בפני קריסה, זה ברור! המחשבות הטורדניות לא נתנו לו מנוח, וכך, בעיצומם של הגפת התריסים וכיבוי האורות, הוא צונח על הכסא, מהורהר. מתקשר לרעייתו ומודיע שיאחר, ומתוך הבזקי מחשבות שחלפו במוחו – עולה בראשו תמונה חדה ובהירה:

היה זה לפני כארבעים שנה. הוא היה בחור צעיר שהתגורר בלונדון, ונפשו חשקה לגלות למקום תורה, ללמוד בישיבה בארץ ישראל. הוריו הסכימו, אולם דחו את טיסתו שוב ושוב ללא הסבר, עד שבערב אחד גילה כי אביו יושב ובוכה, כשפניו שקועות בספר תהלים... בשעת מעשה לא העז להפריע, אולם למחרת הסביר לו אבא כי הוא ישב והתפלל שבורא עולם יתן לו כסף לממן את שליחת בנו ללמוד תורה בארץ ישראל, שכן הפרוטה אינה מצויה בכיסו.

הוא גם זוכר מה קרה אחר כך: ביום למחרת, בשובו מתפילת שחרית, החליט אבא לקנות כרטיס גירוד בדוכן פיס מקומי. הוא לא עשה זאת לעתים קרובות, הפעם כן. והפעם – ניחשתם נכון – הכרטיס זיכה אותו באלף ליש"ט. כעבור יומיים כבר היה הבחור בדרך לארץ ישראל, כשמזוודות עמוסות שוכנות בבטן המטוס וכיסיו מרשרשים...

ועכשיו, 40 שנה אחרי, הוא נזכר בסיפור הזה, ולבו אומר לו מה

בבקרן של יום שבת קדש המה מקום שהייתנו רוכלים איטלקים רבים שצצו משום מקום עם שלל מרכולתם הצבעונית. הרוכלים עשו את מלאכתם

נאמנה, ופרסו בפנינו סחורות שלא ניתנו להשגה בפולין, וכן סחורות עוברות לסוחר בארץ יעדנו, ארץ ישראל.

המסחר החל פורת. אין אני ראוי לשפוט את האנשים אשר שבעה נפשם מדורים, ועתה אצו רצו בבהילות לרכוש סחורה מכל הבא ליד.

אני עמדתי במקומי מחריש. שבת! שבת היום בעולם!

אט אט שככה ההמולה. כספם של הנוסעים תם, וערימת המציאות שסביבותיהם תפחה וגבהה.

תפוחי עץ היו הסחורה המבוקשת ביותר. הללו נמכרו בארגזים בעלי תכולה של חמישה קילו האחד, ונוסעים רבים הצטיידו במספר ארגזים מתוך מטרה למכור תפוחים אלו בארץ ישראל, אשר בחוף ימה היינו אמורים לנחות בתוך ימים אחדים.

מספר נוסעים ניגשו אלי ומתוך רחמים הציעו לי הלוואה, עד שירווח, כדי שאוכל גם אני לרכוש תפוחי עץ. הודיתי להם על טוב ליבם, והסברתי להם בעדינות, כי את יום השבת אני מקדיש לאלוקי השמים והארץ. הללו נדו לי בראשם והסתלקו כלעומת שבאו.

לעת ערב קיבלנו הוראה להעביר את חפצינו לאניה בשם "גלילה", שעגנה בנמל, ושעליה נפליג ארצה. בהתרגשות רבה ארגנתי את חפצי הדלים, בעוד הסובבים אותי עמסו את תפוחיהם על עגלות ועל גביהם של סבלים איטלקיים, והתמקמתי עם רעייתי ושני ילדי ב"גלילה".

תוך שלש שעות התמלאה האניה עד אפס מקום באנשים, נשים וטף, ובתבילות אין ספור. משגדשה הסאה, פקד רב החובל על כל באי

בבקרן של יום
ראשון הופיעו
במקום סוחרים,
שחפצו לקנות
מהעולים החדשים
את הניתן לקנות.
המטענים
הוצאו כבר
מבטן האוניה,
וכשהובאו ארגזי
התפוחים, חשכו
עיניהם של
בעליהם. מקצתם
נרקבו, מקצתם
נראו כצלזיים
באש ואף לא
אחד מהם צלח
עוד לאכילה.
לבעליהם
ההמומים לא נותר
אלא להשליכם
לפחי האשפה.
לעומת זאת,
התפוחים שלי היו
תאווה לעיניים,
טובים וטריים

האניה, להעביר את צרורותיהם, חבילותיהם, מזודותיהם וארגזיהם פנימה, אל בטן האניה, מלבד חפציהם האישיים.

בסיועם הנמרץ של מלחי האניה וקציניה, רוקנו כל התאים מתכולתם, למגינת ליבם של הנוסעים. עלינו על יצוענו מתוך תחושת נעימות. הנה, אנו חוזרים הביתה. עם בוקר התעוררנו ולהפתעתנו נוכחנו לראות, כי לא גלי ים ושמים כחולים סובבים אותנו, כי אם נופה המרהיב של ונציה. התברר כי מחמת עיכוב

חרוט על השיקים שבכיסו, רווח העתק שבסייעתא דשמיא מציל את חנותו ואת עתידו הכלכלי!

סיפור מופלא זה, המופיע בספר 'האמנתי ואספרה', מעיד וקורא: אחים יקרים, מי שאין לו אבא לדבר אתו – ראוי לו שיילחץ. מי שאין לו כתובת לפנות אליה – יש מקום לחרדתו. אבל אנחנו? הלא אנו יהודים, יש לנו אבא טוב שבשמים, כתובת חידום לפנות אליה בכל רגע. צריך רק לשאת עיניים, להתפלל מעומק הלב, וגם להפגין דוגמא חינוכית בפני ילדינו, שאנו יודעים מה לעשות ברגעי קושי: לדבר עם אבא שבשמים, לשפוך בפניו את הלב, לבקש את עזרתו.

וככל שהתפילה בוקעת מעומק הלב, תוך הישענות על אבא שבשמים וביטחון רק בו ובכוחו – כך יהיו לרצון אמרי פינו והגיון ליבנו, ובורא עולם ימלא את משאלותינו במידה טובה ישועה ורחמים!

(גל' פניני פרשת השבוע)

מיהרתי להצטייד במעט הדולרים אשר לי ויהרתי אל הנמל, שם נכונה לי הפתעה נעימה. הקונים היו מועטים, שכן, כספם של רוב הנוסעים אזל ביום הקודם, ולפיכך מחירי התפוחים ירדו פלאים. רכשתי מספר רב של ארגזי תפוחים. היה לי זמן לבחור את המובחרים שבהם. איש לא דחק בי, המסחר התנהל בנחת, ואחת למספר דקות מלאתי את תאי האישי בארגז תפוחים נוסף.

בשלושה וביישוב הדעת רכשתי את התפוחים, ובתוך האניה כיסיתי את הסחורה מחדש עינא – בישא. זמן קצר לאחר מכן, בשעה אחת עשרה לפני הצהרים, הפליגה האניה לדרכה. החזקתי את הארגזים בתאי, באין פוצה פה ומצפצף, ובמשך כל הנסיעה הקפדתי לטפל בהם, לוודא שייכנס אוויר צח ביניהם ולהחזיקם במצב תקין.

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם (לא, טז).

היה זה בשנת תש"י, עם סיום מלחמת העולם השנייה נותרו בפולין מתי-מעט יהודים ניצולים, אשר השלטון הקומוניסטי הגיף בפניהם את שעריהם ולא הניחם לצאת מן הארץ ספוגת הדם והדמעות אל ארץ אבותיהם.

לאחר ארבע שנות ציפיה, בשנת תש"י, נפתח חרך צר בגבולות המדינה ורבים מן הניצולים, ביניהם, הרב אברהם ישראל ארנברג ז"ל, אשר סיפר את המעשה הבא, מיהרו לצאת לעבר הארץ הקדושה.

במהלך נסיעתנו ארצה, הגענו בערב שבת לעיר הנמל ונציה שבאיטליה, וכעבור מספר שעות התעטפנו בקדושתה של שבת איטלקית.

את עצמו לתפלת מנחה, אולם כשרצה לחזור להעגלות טעה בדרך ונכנס יותר ויותר לתוך עובי היער עד שסגר עליו היער. החתן והשושבינים עמדו והמתינו להרב, וכשראו שאינו חוזר התפללו מנחה לפני שקיעת החמה והתחילו לחפש אחריו.

בינתיים חלפו ועברו עוד כמה עגלות מאנשים שהיו נוסעים להחתונה, וכששמעו שהרב נאבד מהם אמרו שראו גביר אחד מהעיר שנסע לחתונה וכנראה שראה את הרב תועה ביער ולקחו עמו על העגלה.

כיון ששמעו איזה פתח שהרב כבר נסע להחתונה עם הגביר, התנוצצה בהם רוח של תקווה וקיבלו הסברא ונסעו הלאה להחתונה. כשהגיעו למקום החתונה ראו שם את הגביר, אולם הלה לא ידע מאומה אודות מקום המצאו של הרב. הקהל נחרדו על שלום רבם, אולם נמנו וגמרו שאין לעכב את

החתונה, וערכו את סדר הנישואין בלי נוכחותו של הרב אבי החתן. אחרי ככלות הכל חזרו כולם אל ביתם, ובדרכם נסעו שוב על יד היער וחפשו בכל מיני חיפוש ולא מצאו את הרב, וחשבו שאולי חזר הרב אל ביתו אחר שתעה בדרכו. אך כשבאו לביתו לא מצאוהו גם שם. תיכף שלחו שלוחים לכל הגלילות לחפשו, אולם נכזבה תוחלתם ואין קול ואין עונה.

לאחר כמה שבועות חזר הרב לעירו וכמובן היתה השמחה עד אין לשער, שעודנו חי והוא בבריאות שלמה. וסיפר הרב, שכשהלך להכין עצמו לתפלת מנחה התרחק ביותר מהעגלה, וכשרצה לחזור לא מצא את העגלות ותעה ביער ולא מצא שום מוצא בדרך, וכך חלפו עליו כמה שבועות והיה אוכל מהפירות שגדלו ביער, עד שהגיע לאיזה עיר ומשם חזר אל ביתו.

אולם לצער כולם הבחינו וראו שטלטולי הדרך השאירו על הרב רושם כבד, עד שטעה בחשבון הימים, וביום חמישי בשבוע טעה וסבר שהוא כבר למחרתו יום ששי ערב שבת קודש. ותמה הרב, מדוע אין עוסקים בהכנות לשבת. וכשענו לו שהיום יום חמישי, גער בהם שאינם אלא טועים, כי לפי חשבוננו היום יום ששי בשבת. והיה הרב הלז אדם גדול בתורה, ובתכונת נפשו היה עומד כחומה בצורה בדרישותיו והנהגותיו, וגם בזה עמד על דעתו בכל תוקף שיום שבת קודש ממשמש ובא. והכין עצמו לקראת שבת המלכה והלך לבית המדרש להתפלל קבלת שבת כנהוג.

אנשי קהילתו נבהלו מאד והשתדלו לבאר לו כי בתקופה אשר טעה במדבר נתחלפו לו הימים וטעה בחשבון ימי השבוע, אך הרב התנגד לקבל את הדברים. גם כאשר הביאו אליו רבנים וגדולי תורה שישפיעו עליו וידברו על לבו, השיב פניהם ריקם, והוא באחת

כלשהו תפליג האניה רק בשעות הבוקר המאוחרות.

התעטפתי בטלית והתעטרת בתפילין, ובעמדי על סיפון האניה הודיתי ליוצר הבריאה על נפלאות בראשית ועל כל מה שגמלני מעודי ועד היום הזה, בו אנו אמורים להפליג לארץ חמדתנו, ארץ אשר אליה לא זכו להגיע אבותי ואבות אבותי, נוחם עדן.

כעבור זמן מה, החל הנמל שוקק חיים.

שוב אותם רוכלים, אשר דבר עיכוב האניה גונב לאזניהם במהירות, חשו לנמל ופרסו את מרכולתם.

מיהרתי להצטייד במעט הדולרים אשר לי וירדתי אל הנמל, שם נכונה לי הפתעה נעימה. הקונים היו מועטים, שכן, כספם של רוב הנוסעים אזל ביום הקודם, ולפיכך מחירי התפוחים ירדו פלאים.

רכשתי מספר רב של ארגזי תפוחים. היה לי זמן לבחור את המובחרים שבהם. איש לא דחק בי, המסחר התנהל בנחת, ואחת למספר דקות מלאתי את תאי האישי בארגז תפוחים נוסף.

בשלווה וביישוב הדעת רכשתי את התפוחים, ובתוך האניה כיסיתי את הסחורה מחשש עינא- בישא. זמן קצר לאחר מכן, בשעה אחת עשרה לפני הצהריים, הפליגה האניה לדרכה. החזקתי את הארגזים בתאי, באין פוצה פה ומצפצף, ובמשך כל הנסיעה הקפדתי לטפל בהם, לוודא שייכנס אוויר צח ביניהם ולהחזיקם במצב תקין.

ביום שישי אחר הצהריים הגענו בע"ה לחיפה, והועברנו לשער העליה. בבקרו של יום ראשון הופיעו במקום סוחרים, שחפצו לקנות מהעולים החדשים את הניתן לקנות. המטענים הוצאו כבר מבטן האוניה, וכשהובאו ארגזי התפוחים, חשכו עיניהם של בעליהם. מקצתם נרקבו, מקצתם נראו כצלויים באש ואף לא אחד מהם צלח עוד לאכילה. לבעליהם ההמומים לא נותר אלא להשליכם לפחי האשפה. לעומת זאת, התפוחים שלי היו תאוה לעיניים, טובים וטריים. כמובן, שזכיתי למכור אותם במחיר טוב ורווחי הנאים סייעו לי ולבני ביתי בהתערוכתנו בארץ ישראל.

(גליון מאורות דף היומי)

הרי אתם מחוייבים בסעודת הודאה, שהרי גם גדול עשה השי"ת אתכם, שתעיתם ביער למשך כמה שבועות וב"ה ניצלם, אכלו רעים שתו ושכרו דודים לכבוד השמחה הגדולה. וציווה להעמיד משקה על השולחן, וכיבד להרב מיאנוב לשתות כוס אחד כוס. וציווה גם להביא משקה המשכר ביותר, והשקה להרב מיאנוב הרבה מאותו היין עד שמרוב שכרותו נפלה עליו תרדמה גדולה.

סיפר הרה"ק רבי נפתלי צבי מבאבוב זיע"א בשם הרה"ק מהר"ש מבאבוב זיע"א: במדינת פולין היתה עיר קטנה ושמה יאנוב. הרב אב"ד דשם היה אדם גדול, תלמיד חכם וירא שמים, ושידך את בנו הגדול בעיר רחוקה. כשקרב זמן הנישואין נסע הרב עם בנו החתן למקום מגורי הכלה, וגם נסעו אתם כמה עגלות עם השושבינים וידידים להשתתף בשמחת החתונה. כשהגיע זמן מנחה עמדו כל העגלות להתפלל באמצע היער, והרב התרחק קצת מהמלוים להכין

**ובסוף הסעודה
אמר רבי
שמעלקא:
יאנוב עך רב
צריכים להקיץ,
שכבר סיימו
הסעודה וצריכים
לברך ברכת
המוזון. הרב הקיץ
משיטתו ואמר:
אוי, הרי נדמה
לי שישנתי זמן
רב. אמר לו רבי
שמעלקא: יא,
יא, איד זענט גוט
געשלאפן [אכן,
אתם ישנתם
היטב]**

לאמיתו, והוא אומר 'ושמרו בני ישראל את השבת' כדי לעשות את השבת הידוע שלא יבא לידי טעות, והגם שיקדש יום שביעי כנזכר בסמוך זה אינו יום השבת כפי האמת. או ידמו לפי מה שפירשנו בפסוק שלפני זה שיצו ה' למי שאבדה לו ידיעת היום שימנה ששה ימים ומשמר השביעי, לזה בא לתת טעם ואמר 'ושמרו בני ישראל את השבת' שהוא יום שמקדש למנינו, והטעם הוא לעשות את השבת האמיתי כדי שלא יפקע מזכרוננו מצות יום המקודש. וטעם שהזכיר יום ז' בשם שבת לא חש עליך לטעות, ממה שגמר אומר 'לעשות את השבת', הרי זה מראה באצבע כי שבת ראשון הוא שבת אשר עושה לחשבוננו.

(ספיר ויהלום פר' כי תשא תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מגדל פומרנץ שליט"א)

ביום חופתה, שעות מספר בטרם התקדשה לשולית העגלון, הסתגרה הכלה בחדרה. היא נשאה תפילה נרגשת, מעומק ליבה, והתחננה בדמעות לפני בורא העולם: "אתה הוידע כי משאת נפשי מאז עמדתי על דעתי הייתה להקים בית של תורה, ולהינשא לתלמיד חכם, ההוגה בתורה יומם ולילה. גלוי וידוע לפניך שהלומי נגדע בשל איבתם של בני בלייעל, שטפלו עליי שקרים והבפישו את שמו. עתה מבקשת ומתחננת אני, זכה אותי לכל הפחות בבנים תלמידי חכמים".

"בתי", פנה העשיר אל בתו בקול שבור, "עלינו לדבר". מבטו היה מושפל. קמטי הפנים, תולדת כאב רב-שנים, הועמקו. גם מבטה של הבת היה עגמומי. אימה הליטה את פניה בשתי ידיה והחניקה לתוכן יבבה. המעמד לא היה קל.

הכול החל שנים רבות קודם לכן, כאשר רבקה, בתו של גביר העיירה, הגיעה לפרקה. השדכנים דיברו בה גדולות ורקמו תכניות. רבים מהם חיכו לרגע שבו יוכלו להגיש לנגיד המפורסם, שתורה וגדולה דרו אצלו בכפיפה אחת, את הצעת השידוכים הקוסמת ביותר.

הנערה התברכה לא רק בייחוס משפחתי חשוב, אלא בהיותה כלילת המעלות בזכות עצמה – בעלת תבונה ומידות, יראת שמים מופלגת ואישיות נפלאה. מי שיזכה להיות חתנה יהיה מאושר, שחו. ואולם השלמות הזו עוררה את קנאתם של בני-אדם צרי עין. זו הובילה אותם למעשה שפל: הם הפיצו שמועה זדונית על הנערה, שנועדה לפגוע בשמה הטוב ולהבאיש את ריחה בעיני הבריות. כדרכה של רכילות, היא נקלטה אט-אט בלב הציבור. כשהשמועות התגלגלו, נוספו להן עוד פרטים, והדבר נעשה כעובדה שאינה זקוקה להוכחה.

רבקה, שאך עתה עמדה בראש רשימותיהם של שדכני האזור, נעשתה עכשיו דחויה. השדכנים הדירו את רגליהם ממשפחת הגביר, וזה לא ידע מניין נחתה עליו הצרה הזאת. גם כשבא לעיירה שדכן ממדינה רחוקה, נתקל עד מהרה

ומי ישיבנו, שהמה טועים בחשבונם, ואילו שיטתו היא האמיתית והנכונה.

השמועה הגיעה עד להרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זיע"א וגרם לו צער רב, איך שרב חשוב שומר את השבת ביום שלפניו, ואף גם זאת שהוא ללעג ולקלס בעיני הבריות. קם הרבי ר' שמעלקא ונסע אל העיר יאנוב בכדי לסייעם בדרך חכמה.

הרבי ר' שמעלקא הגיע לעיר יאנוב ביום ה' בשבוע, שעל פי חשבון הרב היה זה יום ערב שבת. הרב דמתא שמה מאד לקראת הרבי ר' שמעלקא, ושאל לו: האם כבודכם ישובות אצלנו לשבת קודש. ענה לו הרבי ר' שמעלקא: בוודאי אשובות כאן. רבי שמעלקא עשה עצמו כאילו גם הוא מכין עצמו לשבת, והראה גם לכל העם שגם הם יעשו כן. וציוו לכל הקהל שיבואו לביהמ"ד להתפלל קבלת שבת ומעריב כפי שנהוג בערבי שבתות.

הרב מיאנוב התפלל לפני העמוד והצבור התפללו בלחש תפלת מעריב של חול. אחר התפלה ציווה רבי שמעלקא שלכבוד הרב יבוא כל הציבור לבית הרב. בשעת הסעודה, באמצע הסעודה כשכבר נאספו כל אנשי העיר, אמר רבי שמעלקא להרב מיאנוב: הרי אתם מחוייבים בסעודת הודאה, שהרי נס גדול עשה הש"ת אתכם, שתעיתם ביער למשך כמה שבועות וב"ה ניצלם, אכלו רעים שחו ושכרו דודים לכבוד השמחה הגדולה. וציוו להעמיד משקה על השולחן, וכיבד להרב מיאנוב לשותות כוס אחר כוס. וציווה גם להביא משקה המשכר ביותר, והשקה להרב מיאנוב הרבה מאותו היין עד שמרוב שכרותו נפלה עליו תרדמה גדולה.

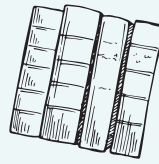
מכיון שראה רבי שמעלקא שהשינה גברה עליו, ציווה להזהר בזהירות גדולה שלא יקיץ. והביאו לו כר וכסת, ורבי שמעלקא נשאר שם לשמור עליו שלא יעשו שום קול ולא יקיצו אותו, והיות שהיין היה מהמינים המשכרים ביותר עשו בו פעולה יתירה שהיה ישן כך מעת לעת שלם עד לליל המחרת שהיה באמת ליל שבת קודש, ואז באו אנשי העיר עוד פעם באמצע סעודת שבת בבית הרב, ורבי שמעלקא אמר תורה. ובסוף הסעודה אמר רבי שמעלקא: יאנוב'עז רב צריכים להקיץ, שכבר סיימנו הסעודה וצריכים לברך ברכת המזון. הרב הקיץ משינתו ואמר: אוי, הרי נדמה לי שישנתי זמן רב. אמר לו רבי שמעלקא: יא, איר זענט גוט געשלאפן [-אכן, אתם ישנתם היטב]. וציווה רבי שמעלקא שהדבר ישאר בסוד, שלא ירגיש הרב שישן למעת לעת שלם, ומני אז הוחזר עטרת השבת ליושנה, ושוב לא נחלק הרב בחשבון הימים, ונדמה לו שהוא כיום אתמול, ושמה שהקהל השלימו עמו וקבלו את דעתו ותיקנו את הלוח על פי חשבוננו והכל על מקומו בא בשלום (מגן אבות' עמוד תתטו).

◆◆◆

על הפסוק (שמות לא טז): 'ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורתם ברית עולם', כתב רבינו האור החיים הקדוש זיע"א: צריך לדעת למה הוסיף עוד שמירה אחרת. עוד צריך לדעת כוונת אומרו 'לעשות את השבת', ורבותינו ז"ל דרשו מה שדרשו.

ופירש רבינו האור החיים הקדוש שיש אזהרה מיוחדת להזהר ולהשמר שלא יבוא לידי טעות במנין וחשבון הימים, שלא יטעה לומר על יום אחר שהוא יום השבת: ואולי כי בא לצוות שישמרו לכל יבואו לידי מכשול טעות היום כדי לעשות את יום השבת

הענגה שרבעה על רבקה לא התפוגגה עם פרסום הבשורה על בואה בקשרי השידוכים. בני המשפחה התמודדו עם צקצוקי לשון ועם מבוכה רבה לנוכח השידוך הזה. אך הם הבינו כי עשו את הצעד הנכון.

ביום חופתה, שעות מספר בטרם התקדשה לשולית העגלון, הסתגרה הכלה בחדרה. היא נשאה תפילה נרגשת, מעומק ליבה, והתחננה בדמעות לפני בורא העולם: "אתה היודע כי משאת נפשי מאז עמדתי על דעתי הייתה להקים בית של תורה, ולהינשא לתלמיד חכם, ההוגה בתורה יומם ולילה. גלוי וידוע לפניך שחלומי נגדע בשל איבתם של בני בלייעל, שטפלו עליי שקרים והכפישו את שמי. עתה מבקשת ומתחננת אני, זכה אותי לכל הפחות בבנים תלמידי חכמים".

השניים נישאו בשעה טובה ומוצלחת. האב העשיר תמך בבני הזוג הצעיר, וסייע להם להתבסס ולהקים בית נאמן בישראל. הזיווג הצליח על אף הפערים הבולטים בין השניים.

עם השנים התברר כי תפילתה הזכה של הכלה נתקבלה במדומים. לבני הזוג נולדו ארבעה בנים. כבר מקטנותם התגלו כישרונותיהם הגדולים. ארבעתם גדלו ונעשו גדולי תורה והוראה בישראל. אלה הרבנים הגאונים רבי יחיאל, רבי יהושע, רבי ישראל ורבי מנחם הלר.

רבי יחיאל הלר אף קרא לספרו המפורסם 'עמודי אור', ראשי התיבות של שמות הוריו – אהרן ורבקה. את המבוא לספרו הוא חותם בכינוי 'העלוב', זאת כדי לרמז שהתורה איננה נחלת בעלי הייחוס, אלא ניתנת למי שמבטל עצמו ונוהג בענווה ובצניעות (גליון שיחת השבוע)

במבטים רבי-משמעות של בני המקום. רמזים שהופטרו מתחת לשפם, עיקומי אף ועוד מחוות הסתייגות גרמו לו להבין שיש כאן 'בעיה', ושמוטב לו למשוך את ההצעה.

כך נהפכה הבת המהוללת למעוכבת שידוך, היושבת בביתה ומבכה את מר גורלה. דמעות רבות הזילה בתפילות ובתחנונים, אולם נראה היה כי שמה הוכפש לבלי תקנה. ליבם של הוריה נחמץ למראה אומללותה. ככל שניסו להזם את העלילה, כוחו של ההמון היה חזק מהם.

השנים חלפו. הצעות שידוכים כמעט לא נתקבלו, וכאשר כבר באה הצעה – היא הייתה מעליבה.

כאשר מלאו לרבקה שלושים שנה, נשברו הוריה. הם הבינו שאם לא תינשא ותקים בית בישראל, היא עלולה להישאר רווקה זקנה. הם התכנסו לאסיפה משפחתית כאובה.

המעמד היה קשה לכולם. "ראי אותנו", אמר האב, "הזמן חולף, ואיננו נעשים צעירים. אנא, אל תדחי את בקשת".

הוא נשם עמוקות בטרם המשיך בדבריו. "את יודעת שעשינו הכול. מה לא עשינו כדי למצוא לך חתן הראוי לך, ואולם כל מאמצינו העלו חרס. לא היה מנוס. פניתי אל ר' משה השדכן, והוא..." קולו נחנק. הוא פרש לרגע מהחדר, ופרץ בבכי עז. כשנרגע, נשם עמוקות, חזר לחדר והטיל את הפצצה: "כבר חודש ימים הוא מציע לי את אהרון, העוזר של העגלון..."

חיורון עלה על פניה של רבקה. אהרון? שולית העגלון? בחור בור ועם-הארץ? זה השידוך המוצע לה! אילולא המעמד הרציני ודאי הייתה סבורה שזו מהתלה. דקות ארוכות התכנסה במחשבותיה, מביטה חליפות באביה ובאימה, שעמדו אובדי עצות, והמתינו למוצא פיה. לבסוף הנידה בראשה בהסכמה.

מחזירים

הניוז היומי מבית עוז והדר – אור לישראל

ככה מתחילים את היום!

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זיכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

פנינים על הפרישה:

הקטרוג בא מחמת ביטול התורה

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם. זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל וגו'. העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל וגו' [לכפר על נפשתיכם. ולקחת את כסף הכפרים מאת בני ישראל ונתת אתו על עבדת אהל מועד] (שמות ל יב-טז). ואפשר לפרש בדרך רמז, דכל דברי תורה ומצוותיה בדרך נסתר וברמז. והנה 'ישראל' ראשי תבות יש ששים רבוא אותיות לתורה, ולפיכך לא יצאו ישראל ממצרים עד שהיו בהם ששים רבוא, כדי שכל נשמה תחול עליה אות אחת, וכבר כתבנו זה בכמה מקומות. והנה מצינו (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז) שותת הקדוש ברוך הוא על עברות חמורות ולא ותר על עון בטול תורה, כמו שנאמר (ירמיה ט יא-יב) 'על מה אבדה הארץ וגו', ויאמר ה' על עזבם את תורת'. ואף על פי שעברו על כל העברות, לא תלה להם כי אם על בטול תורה. ואין סמא"ל מוצא פת לשלט בישראל כי אם בשביל בטול תורה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר סה כ) על 'הקל קול יעקב' (בראשית כז כב), דבזמן שהקול קול יעקב, אין הידים ידי עשו, ואם אין הקול קול יעקב, הידים ידי עשו. וכמו גם כן שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קו.) על פסוק (לעיל יז ח) 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים', בשביל שרפו ידיהם מן התורה:

מנין ישראל מעורר קטרוג על ביטול תורה והצדקה מצילה ממונו והנה מאחר ששם 'ישראל' מורה על חשבון אותיות התורה שהם כנגד חשבון נשמותיהם, בהכרח כשיבואו לידי חשבון נפשיותיהם, יבוא המקטרג לקטרג עליהם ולומר: רבוננו של עולם, כלום זכו ישראל לחשבון זה כי אם בשביל חשבון אותיות התורה הרמוזים בהם, והרי גרפים הם ממנה, זוהי סבת הקטרוג. והנה נגף גימטריא 'סמא"ל', ועוד שנים יתרים לרמז על שתי תורות, כשיהיו ישראל גרפים משתי תורות, מוסיף שתי כחות על כחו ונעשה נגף ומגיף אותם חס ושלום. באמת על ידי הכפר שנותנים אין לו פת לשלט בהם, דהצדקה מצלת ממנו, כמו שנאמר (משלי י ב) 'צדקה תציל ממות', ו'מות' הוא סמא"ל:

הרמז במחצית השקל

ומה שצוה להם מחצית השקל, משום דכל צווינו יתברך בדרך רמז כדי שיתבונן האדם בדרךיו, והנה 'שקל' גימטריא 'נפש', ומחציתו עם הכולל גימטריא 'רואה', ומחצית השניה גימטריא 'דוח', להזהירם ולהודיעם שיתעוררו ביראה כדי לעשות תקון לנפשם ורוחם. לפיכך, כיון שהכל ברמז, צוה להם כך:

מלבד הצדקה צריך לעשות תשובה ולהזהר לעסוק בתורה

וזהו שאמר כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם, באמרו לפקדיהם שגוראה יתר, אלא בא לרמז כמו שכתבנו, לפקדיהם הידוע, שהם ששים רבוא אותיות הרמוזים בשמם ובחשבון נפשיותיהם, וכיון שהדבר כן, מצא בעל חוב, שהוא סמא"ל, לגבות את חובו, ויקום ויקטרג שישראל גרפים מהתורה הרמוזה בשמם ובחשבון נפשיותיהם. והתקון לזה הוא ונתנו איש כפר נפשו, היא הצדקה המבטלת סמא"ל, ובזה ולא יהיה בהם נגף, לא יוסיף סמא"ל קטרוג שתי התורות על שמו ויהיה לו פת ויראה נוגף ישראל חס ושלום, כי הצדקה מתשת כחו. וראיתי בדברי מאר"י חד"א בנחל קדומים (בפרשתן אות ב) משם חכם אחד, דאיש כפר גימטריא 'תורה', ולפי דרכנו נחא ואתי שפיר, דכיון דהקטרוג בא

עצות וסגולות:

עניני שמירת הדיבור (א')

גודל מעלת הדיבור

להורות ולהודיע לבני ישראל שרש הדבור ומקורו, וממנו יוצא ובמה קשור, כדי שלא להוציא דבריו לבטלה, וכדי שתהיה התורה והתפלה שיוצא מפיו רצויה, שאם לא יהיה פיו שמור כראוי, אין תורתו ותפלתו מתקבלים. (מעגלי צדק אות מ"ם)

הדיבור הוא 'כלי שרת', לכן לא יפגמו

לפי שהלשון והשפתים הם כלי שרת שבהם אנו משרתים להשם, ולא שייך שיהיו פגומים ויקבל הקדוש ברוך הוא שירותם, על דרך 'הקריבהו נא לפתחך היצחק' או הישא פניך' (מלאכי א ח), לכן אלה שהם כלי שרת צריכים שמירה ביותר.

(אלף בינה מזמור לד, ד"ה נצור לשונך)

פה המשמש לקדושה, לא ישמש לסוואה

והנה העוסק בתורה צריך שישמר פיו מלדבר דברים רעים, ואפלו דברים בטלים, כי אינו מן הראוי שהפה שישתמש בו קדש, ישתמש בו טמא (ירושלמי ברכות פ"א ה"ב), ועל זה הדבר הזהיר בזהר הקדוש (ח"ב רסג:) ודברי המוסר.

(פיתוחי חותם פרשת בא, ד"ה ליל שמורים)

כי אם יהיה הפה מלא מרמה, אותה התורה בטלה ומבטלת, כי לסטרא אחרא הולכת. וזהו שאמר במזמור אחר (תהלים נ טז-יז) 'ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיה, ואתה שנאת מוסר ותשלך דברי אחריך' [וכו'], והכונה, מאחר שפיה טמאת בדברי רעה ומרמה וכיוצא, מה לך לספר חקי בו מאחר שטמאת אותו, כלי שהוא טמא פסול להקדשה.

(פיתוחי חותם שם)

הדיבור פועל בעולמות העליונים

דהדברים שמוציא אדם מפיו עושים פעולות למעלה (זוהר ח"ב ק: ח"ג לא.), ולפיכך יש חמרא גדולה בלשון הרע, דפוגם בעולמות עליונים למעלה, והוא הדין דברים בטלים.

(פיתוחי חותם פרשת ויקהל, ד"ה ויקהל משה)

מהתורה והתפילה מוכח חשיבות הדיבור

והנה, מלמוד התורה ומן התפלה ידוע ידע האדם שהדברים שמוציא מפיו הם בונים עולמות למעלה (תיקו"ז ת' סט קה:), שהרי עליהם העולם עומד. וכשם שהדברים של הקדשה בונים עולמות למעלה, כך בהפך, דברים שאינם מהגנים עושים פגם גדול למעלה (תיקו"ז ת' סט קיז:).

(פיתוחי חותם שם)

יארץ ימים בעולם הזה וזכה לעולם הבא שכלו ארץ. וכמו שאמר במסכת אבות (פ"ו מ"ז) גדולה תורה שנותנת חיים לעושה בעולם הזה ובעולם הבא, ובאמרו 'שנותנת' משמע אפילו נגזר עליו שאין לו חיים התורה נותנת לו חיים, וכמה דאת אמר בנביא (יחזקאל יח לב) 'והשיבו וחי'. לפי שהתורה נקראת (משלי ג יח) 'עץ חיים', והעוסק בה נדבק בחיים. לכן בעל תשובה צריך לדעת בעצמו, שגורם בעונו עד שלא היו לו חיים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, לכן בשובו צריך להסתופף בעץ החיים ומפריו יאכל וחי לעולם. וזהו בראשית הרומזת לתשובה, אם בשובו יעסק בתורה אז בזכות תורה רב שנים ארץ ימים יוסיפו לו:

(נגזי המלך, תיקון התשובה אות מח)

תפילה לקבלת התפילה

כמה ימי עבדך מתי תעשה בודפי משפט (תהלים קיט פד). בזה רצה לומר, דהמונעו מן הטובה שהוא מבקש הם המקטרגים הרודפים אחריו ומקטרגים עליו שלא תתמלא שאלתו. דמצד ה' יתברך הוא רחמן מלא רחמים, ודרכו להיטיב עם בריותיו, ובפרט למבקש מלפניו יראה וחכמה דפותת לו שער ומקבל תפלתו, והעובד בא מצד המקטרגים, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות יז.) 'מי מעכב, שאור שבועסה מעכב'. ועכשו בא לומר, דנלא להתפלל ולצפות ועד מתי יתארך הדבר, כי אין השנים של אדם ארכים כל כך, ועוד, מי יאמין בחייו, ואם לא עכשו תקבל תפלתו, אימתי. וזה כוננו, אמר, ידעתי שכל מה שאני מתפלל ומתחנן לפניך שתקבל שאלתי ועדין לא קבלת אותה, אין העובד מצדך חס ושלוש, שאתה רחמן מלא רחמים וימנך פשוטה לקבל שבים מיד ולא לתור, אבל שאור שבועסה מעכב, ובדרך כח וגבורה להדיחם ולהטרידם מעלי. וימי קצרים, כמו שכתוב (איוב יד א) 'אדם ילוד אשה קצר ימים ושבע רגז וכו', ומתי תדחם מעלי:

יבקש להברית המקטרגים כדי שתתקבל בקשתו להשגת התורה

וזהו שאמר כמה ימי עבדך, דהינו, הלא ימי קצרים, ומתי תעשה בודפי משפט, הם המקטרגים עלי. ובדרך לעשות בהם משפט ולדחותם מעלי, ועל זה אני מתפלל ומתחנן לפניך שתעשה משפט בהם ותטרידם מעלי כדי שתעשה שאלתי:

(אלף בינה, תהלים קיט אות כ)

קיום תרי"ג מצוות מסוגלים לקבלת התפילות

ברוך הבא בשם ה' (תהלים קיח כו). בא לרמז דעקר עבודת ה' שתהיה תפלת האדם מקבלת ורצויה לפני המקום ברוך הוא, שיהיה זהיר לקיים רמ"ח מצוות עשה, ולשמר עצמו מלעבר על מצוות לא תעשה, דזהו העקר, כמו שאמר הרשב"י עליו השלום כמה פעמים (זוהר ח"א כד. ח"ג קי: רכב: רעג: רעה:): על פסוק (שמות ג טו) 'זה שמי לעלם זה זכר'. שמי עם י"ה שס"ה, זכרי עם ו"ה רמ"ח, וזה העקר. וזה שבא לרמז כאן ברוך הבא. ברוך גימטריא רכ"ח, הבא ברבוע גימטריא עשרים, עם רכ"ח גימטריא רמ"ח, לרמז על רמ"ח מצוות עשה. שם יה"ה גימטריא שס"ה עם הכולל, לרמז על שס"ה מצוות לא תעשה. והכונה, דלמי יאמר ברוך הבא בשם ה' ברכונכם מבית ה', למי שמקיים מצוות עשה ומצוות לא תעשה:

(בגדי השרד)

מחמת בטול התורה, התקון הוא שיקבלו עליהם שיעסקו בתורה ולא יתבטלו ממנה, דהשתא התשובה מעין המשובה. והכונה היא, דחוץ מהכפר שיתנו יקבלו עליהם לעסק בתורה, דהכפר הוא לכפר על מה שעבר, ומכאן ולהבא לא יועיל להם רק עסק התורה ממש:

ע"י יראה ותורה יתקן את נפשו ורוחו

זה יתנו כל העבר על הפקדים, הפקדים הם שתי תורות. התקון הוא, לכפרתו יתן מחצית השקל שהוא גימטריא 'יראה' עם הכולל, כדי שיתעורר ליראה את ה' מכאן ולהבא ולעסק בתורה. והחצי האחר גימטריא 'רוח', ו'שקל' גופיה גימטריא 'נפש', והכל בא להורות שיתעוררו ליראה את ה' כדי לעשות תקון לנפש ורוח, והתקון על ידי התורה. ולפיכך אמר העשירי לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל, מפני הרמז הרמז בו, כמו שכתבנו, וזה כדי לכפר על נפשתיכם:

צדקה מכפרת על ביטול תורה

ולקחת את כסף הכפרים מאת בני ישראל ונתת אתו על עבדת אהל מועד וגו', בא לרמז דהכסף של הצדקה מכפר (בבא בתרא ט:), דכסף במלוי גימטריא 'כפר', לרמז דהוא מכפר, ומכפר אף על עון בטול תורה. וזהו ונתת אתו על עבדת אהל מועד, דהינו בשביל עבודת אהל מועד, שהוא בטל תורה שהיא עבודת אהל מועד:

(פיתוחי חותם פרשת כי תשא)

מועלת המחזיקים ביד לומדי התורה

ולקחת את כסף הכפרים (שמות ל טז). לרמז מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים נג:): 'כי בצל החכמה בצל הכסף' (קהלת ז יב), דעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות למחזיקי בידי לומדי תורה צל וחפה אצל לומדי תורה, שנאמר 'כי בצל החכמה בצל הכסף'. וזהו שאמר ולקחת את כסף הכפרים, דהינו, הכסף שרצית לתת לכפרה, תן אותו לעמלי תורה, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קה"ר יא א) אם רצית לעשות צדקה, עשה אותה עם עמלי תורה. והינו הכונה בכאן, ולקחת את כסף הכפרים ונתת אתו על עבדת אהל מועד, דהינו, תן אותו לבני הישיבה בבית המדרש על התורה שהיא עבודת אהל מועד, ובזה יהיה לבני ישראל לזכרון לפני ה', שיחשב להם כאלו הם עסקו בתורה ויעשה להם חפה אצל לומדי תורה. וזהו לכפר על נפשתיכם, על שלא עסקתם בתורה, והשתא יחשוב לכם כאלו עסקתם:

(פיתוחי חותם, פרשת כי תשא)

אריכות ימים ועולם הבא בזכות התורה

בראשית. ראשי תבות בזכות תורה רב שנים ארץ ימים. לרמז כי בזכות התורה אדם מאריך ימים בעולם הזה ובעולם הבא שהוא עולם שכלו ארץ, וכמו שאמר הכתוב (דברים ל טו) 'יראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת הרע, ופרש רש"י, אם תעשה טוב הרי לך חיים ואם תעשה רע הרי לך מות, וכתוב (שם יא כא) 'למען ירבו ימיכם' וגו', וכתוב (שם ה טז) 'למען יאריך ימך' בעולם שכלו ארץ (קידושין לט:), וכתוב (משלי ג ב) 'כי ארך ימים ושנות חיים':

והנה בעל תשובה, כשהיה רשע גרם שיתקצרו ימיו בעולם הזה ולא יהיה לו חלק לעולם הבא, ועתה בשובו אם הוסיף לעסק בתורה

מסכת הגיגה דף יא – יז

מקוה עגולה

בגמ': טהרות, מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לשיעור מקוה דלא כתיבא דתניא ורחץ את בשרו במים במי מקוה את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושיעורו חכמים מי מקוה ארבעים סאה (חגיגה יא, א).

בגמרא מבואר ששיעור מקוה הוא ארבעים סאה כדי שיכנס בו ראשו ורובו, והוא כשיעור אמה על אמה ברום שלוש אמות. והובא באלבא דהילכתא שמודדים אותו בריבוע ולא בעיגול.

ותמה בלחם ושמלה (ס' רא סק"ג) מהיכן למדו חז"ל שצריך להיות במרובע ולא בעיגול, שהרי התוספות (ד"ה אמה) כתבו שגופו של אדם אינו מחזיק אמה ומה שצריך שיהיה המקוה רחב אמה הוא כדי שיכנס בו בריוח והיינו עם זרעותיו בלי שיהיו מדובקים לגופו, ולזה די באמה על אמה בעיגול ומאיזה טעם הצריכו מרובע.

וכתב שיתכן לפי מה שכתבו התוספות (ד"ה ברום) שהטעם שדי בגובה ג' אמות מים אף שגבהו של אדם הוא יותר מג' אמות, הוא כיון שירכין את ראשו, ואם כן יש לומר ששיעורו חכמים ברוב חכמתם שטבילה הגונה שלא יטבע במים לגמרי כשיכנס לתוכם וגם יעלו המים ויכסו את ראשו כשירכינו מעט, צריך לזה שיעור מים

של אמה על אמה בריבוע דווקא. שבשיעור זה כשמרכין את ראשו למים עולים המים ומכסים את ראשו, אבל אם יעשו בעיגול והיקף הבור יהיה קטן יותר, הרי כשירכין ראשו במים יעלו פחות מים על ראשו ולא תהיה הטבילה הגונה. ומטעם זה הצריכו שיהיה המקוה אמה על אמה מרובעות.

ובזה ביאר מה שאמרו בסוגייתנו שהטהרות והטומאות יש להן על מה שישמכו, ומבואר בגמרא שהכוונה לשיעור מקוה ארבעים סאה שאינו מפורש בכתוב אבל יש לו סמך. והקשה בטורי אבן שהרי מפורש בתורה שצריך שיהיה המקוה בשיעור שכל גופו יעלה בהם ואין זו אסמכתא בעלמא, ואם מה שאין מפורש בתורה מהו השיעור וחכמים הם שמדדו את שיעור התורה אם כן יש הרבה שיעורים כדוגמת זה כגון כביצה בטומאת אוכלין ועוד שיעורים, ויכלו לנקוט בגמרא את השיעורים הללו ומאי טעמא נקטו דווקא שיעור ארבעים סאה של מקוה. וכתב בלחם ושמלה שלפי דרכו מיושב, שהרי כדי לקיים הדין המפורש בתורה שצריך כל גופו לעלות במים לא היו צריכים לעשות המקוה אמה על אמה בריבוע והיו יכולים לעשות בעיגול והיה עולה לפחות מארבעים סאה, אלא ששיעורו חכמים שצריך שתהיה הטבילה הגונה ויכסו המים את ראשו כשירכינו ולכן הצריכו אמה על אמה בריבוע, וזה אינו אלא אסמכתא.

וכל זה אתי שפיר לפי הדעה שהביאו התוספות שגובה אדם עם ראשו הוא יותר מג' אמות, אבל לפי הדעה שהביאו התוספות שגובה אדם עם ראשו אינו אלא ג' אמות, ונמצא שכל גופו עולה במים בלי להרכין ראשו, הדרא קושיא לדוכתה מאיזה טעם שיערו חכמים שהמקוה צ"ל אמה על אמה בריבוע. וכתב בלחם ושמלה לבאר על פי מה שכתב הגר"א (אליה רבה מקואות פ"א מ"ד) שנבראו בעולם בור ושיח ומערה לג' צרכים לשתייה ולכיבוס ולרחיצה, שהבור הוא לשתייה ולכן הוא עגול כדי שיוכלו לשתייה מכל צד, והשיח הוא לכיבוס ולכן הוא צר וארוך כיון שהארוך הוא יפה לכיבוס שצריך להוליך ולהביא את הבגד במים כדרך הכובסים, והמערה היא לרחיצה כמו שמוזכר בכמה מקומות בש"ס שרוחצים וטובלים במערה, ולכן היא מרובעת כיון שדרך הרחיצה במקום מרובע. ואם כן מבואר לפי זה ששיעורו חכמים שיעור מקוה במים שהם בגובה האדם והם במרובע כיון שכך היא דרך הרחיצה.

ובשו"ת מהרש"ם (ח"ד ס' קיד) נשאל אם יכולים לעשות המקוה עגולה לפי טעמו השני של הלחם ושמלה שדרך הרחיצה היא במרובע. וחלק על הלחם ושמלה וכתב שדברים אלו לא נתנו להיאמר כלל, שודאי אין צריך שתהיה המקוה אמה על אמה מרובעת, והדבר מבואר בפירוש המשניות לרמב"ם (אהלות פ"ג מ"ז) להדיא שבכל תמונה כשר במקוה. אבל פוק חזי מה עמא דבר שנהגו בכל תפוצות ישראל לעשות מקוה מרובעת, והדבר מבואר בשל"ה (שער האותיות אות ק) בדיני טבילת ערב ש"ק שתמונת המקוה הוא כמו ס' סתומה, וכתב בשם מהרמ"ק הטעם עפ"י הקבלה, וכן מבואר בתיקונים (ראה תיקון יח בסופו ותיקון י"ט) וכן הוא בראשית חכמה (שער האהבה פ"א), ובדבר הנוגע לטהרות נפשות ישראל בודאי מהראוי לתקן שיהיה נכון גם על פי הקבלה אם כי לא נודע לנו שורש בנגלה, ומכל מקום אם אי אפשר בענין אחר אינו מעכב. וכתב שהועד לפני פה"ק בהיות שם הגה"ק מבוטשאטש לרב שהיה שם מקוה עגולה.

ברכת אשר במאמרו ברא שחקים

בגמ': רקיע שבו חמה ולבנה קבועין
(חגיגה יב, ב).

בנוסף ברכת קידוש הלבנה נאמר 'אשר
במאמרו ברא שחקים', והכוונה על השמש
והירח שנמצאים בשחקים.

ותמהו האחרונים שהרי בסוגייתנו מבואר
ששחקים הוא אחד משבעה רקיעים,
והחמה והלבנה אינם קבועים בשחקים
אלא ברקיע, ואם כן היה צריך להיות נוסח
הברכה אשר במאמרו ברא רקיע וכו'.
ובאשל אברהם (בוטשאטש אורח סי' תכו)
ביאר שהשחקים הוא רקיע עיקרי וחשוב
ביותר, וכמש"כ (דברים לג כו) ובגאונות
שחקים, והטעם כיון שבשחקים מוכנים
מזונות הצדיקים בדרך יש מאין בלא
השתדלות ונעשית מלאכתם מוכנה על ידי
אחרים ועל ידי זה ניכר מה שהקב"ה מחדש
יש מאין. ועל ידי חידוש הלבנה בכל חודש
ניכר ביותר מה שהש"ת מחדש בטובו בכל
יום מעשה בראשית ושומציא הכל מאין
ליש. ואברהם אבינו ע"ה כשהיה בן שלש
סבר בתחילה שבשמש יש את כח ההנהגה
ואח"כ ראה שנגמר אורה ועי"ז ידע שאין
שלימות בשמש ובירח ואינם נחשבים אלא
הקב"ה מנהיגם ומחדשם. וכיון שע"ה חידוש
הלבנה ניכר מה שהקב"ה מחדש עולמו
שהוא בעיקר ברקיע השחקים לכך נתייחסו
המאורות בנוסח הברכה לשחקים.

ובספר הברית (ח"א מאמר ב פ"ב) הביא
לתרץ באופן אחר, שהרי דיעה זו שישנם
שבעה רקיעים היא דעת ריש לקיש, אך
רב יהודה חולק עליו ודעתו שאין אלא שני
רקיעים, ולדבריו צריך לומר שכל שמות
הרקיעים שהביא ריש לקיש מן הפסוקים
אינם אלא שמות שני הרקיעים על פי
הבחינות והפעולות שלהם, וכגון שמים על
כי שם מים ורקיע לפי שהם נטויים ומתוחים
ומרוקעים בין מים למים, שחקים על כי
שם חוקים אשר המה חמה ולבנה וכוכבים
הנקראים חוקות כנאמר (ירמיה לא) נותן
שמש לאור יומם חקות ירח וכוכבים.
וכן שאר כל השמות על שם פעולותיהם
ובחינותיהם. ולדבריו שחקים אינו לשון
שחיקה אלא לשון חוקים והם חוקות ירח

אולם דחו התוספות שבחינם מחקוהו כיון
שיסד דבריו על פי הירושלמי שכתב
שהמנין חמש מאות וחמש עשרה. והוסיפו
שכן היה דרכו בכמה מקומות להגיה שיטת
הש"ס שלנו כדי לאחוז שיטת הירושלמי.
שהוא היה תנא והוא היה רבי אלעזר ברבי
שמעון שנאמר עליו (בפסיקתא ובויק"ר ל)
מכל אבכת רוכל שהוא תנא קרא קרובץ
ופייטן. והביאו התוספות ראיה שהיה תנא
ממה שיסד קרובץ רק ליום ראשון של יום
טוב ולא ליום טוב שני של גלויות, א"כ
מבואר שבימינו קדשו ע"פ הראיה ולא היה
יום טוב שני. כדברי התוספות כתב ג"כ
הרא"ש (ברכות פ"ה סי' כא, עי"ש).

והרשב"א (בתשובה ח"א סי' תסט וח"ז סי'
שפו) נשאל על מנהג שנהגו במקום מסויים
לומר פיוטים לכבוד חתן או ברית מילה
לפני ברוך שאמר ולאחריו ובין ברכת יוצר
אור לאהבה רבה ובין אהבה רבה לקריאת
שמע. ויש שפקפקו במנהג זה משום הפסק
בין ברכות קריאת שמע. והשיב הרשב"א
שגם בארצו המנהג כן לומר פיוטים לחתונה
או במועדים, והרמב"ם (בתשובה סי' קפ
רז) כתב שאין ראוי לעשות כן. וכן יראה
לו, אלא שהמנהג פשוט ברוב המקומות
וסומכים על מה שייסד הפייטן הקליר
פיוטים בברכת יוצר ובברכת אהבה רבה
ואמת ויצייב. ואומרים שהקליר הוא רבי
אלעזר בן ערך שאמרו עליו שהוא תנוי והא
פיוטיו. וסיים הרשב"א והנה להם לישראל
לנהוג כמו שנהגו וכמו שאמרו במגילה (כא).

וכוכבים. ולכן בברכה זו שסידרה הוא
כמבואר בסנהדרין (מב). קבע לשיטתו
נוסח הברכה ברא שחקים.

ועל דרך זה כתב בערוך השלחן (אורח
סי' תכו ס"ג) שהרי רבי יהודה מסדר הברכה
סובר ששני רקיעים הם - שמים ושמי
השמים, ואפשר ששנים אלו הם רקיע
ושחקים, ואף שגם הוא מודה שישנם שבעה
רקיעים אך נכללים הם בשנים דבתנ"ך לא
מצינו רק אלו שני השמות על הרקיעים
רקיע ושחקים והם השמים ושמי השמים,
ולכן קבע נוסח הברכה אשר במאמרו ברא
שחקים. ונראה מדבריו ששבעת הרקיעים
נחלקו לשני קבוצות וקבוצה אחת שמה
רקיע ושניה שמה שחקים וירח וכוכבים
קבועים בשחקים.

אמירת פיוטים וקריאת באמצע התפילה

בגמ': ורגלי החיות כנגד כולם (חגיגה יג,
א).

התוספות (ד"ה ורגלי) הקשו על
הקדושתא (פיוט בתפילה) שיסד רבי
אליעזר הקליר 'וחיות אש הנה מרובעות
לכסא כף רגל חמש מאות וחמש עשרה',
שהרי לפי העולה מסוגייתנו אין זה חמש
מאות וחמש עשרה אלא חמש עשרה
פעמים חמש מאות. ועל כן מחקו היו"ו
והגיהו חמש מאות חמש עשרה, ועתה
פירושו חמש עשרה פעמים חמש מאות.

או לחתוך לשון העוף ואזניים וזנב מכלב לצורך. וכתב שגראין הדברים שאין איסור מצד צער בעלי חיים אם הוא עושה לצרכיו ולתשמישיו, שלא נבראו כל הבריות אלא לשמש את האדם כמבואר בקידושין (פב.). והביא לדבריו ראייה מסוגייתנו שנסתפקו אם מותר לסרס כלב, ומשמע שנסתפקו אם מותר הדבר לכתחילה, ומבואר שלולא איסור סירוס היה מותר הדבר לכתחילה ולא היה בזה איסור צער בעלי חיים כלל. וראה שם שהביא עוד ראיות לזה. אך כתב שהעולם נזחרים ונמנעים מזה ואפשר הטעם לפי שאין רוצים להתנהג במידת האכזריות נגד הבריות, ויראים שמא יקבלו עונש על כך וכהמעשה שהיה (ב"מ פה.) שאמר רבינו הקדוש לעגל שילך לשחיטה כי לכך נוצר ואף על פי שהיה גמור הוא לשחוט העגל לאכילתו אפילו הכי נענש רבי וקיבל יסורין על כך

ובשול"ת שרידי אש (ח"ב י"ד ס' צד סק"ז) האריך במה שאין איסור צער בעלי חיים כשאדם עושה לצרכיו, וכתב שמוותר לצער בעלי חיים לתועלת חכמת הרפואה, ולא עוד אלא שאין כאן מידת חסידות שמידת חסידות במקום שנוגע רק לעצמו ורשאי אדם להחמיר על עצמו אבל לא במקום שנוגע לאחרים, כי מאי חזית דצער בעלי חיים עדיף מצד החולים שאולי יוכל לעזור להם. והביא שבעין זה כתבו התוספות (ע"ז יא. ד"ה עוקרין). ולכן מסיק שבמקום הנוגע לכלל אין טעם להחמיר מצד מידת חסידות ומותר לרופאים לעשות נסיונות בלי שום גמגום ופקפוק (וראה עוד בדעת קדושים י"ד ס' כד ס"ק יב, וראה עוד בספר צער בעלי חיים).

לימוד תורה מאדם שאינו הגון

בגמ': אם דומה הרב למלאך ד' צבקות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו וכו' הא בגדול הא בקטן (חגיגה טו, ב).

כתב הרמב"ם (תלמוד תורה פ"ד ה"א), שהרב שאינו הולך כדרך טובה אע"פ שחכם גדול הוא וכל העם צריכין לו אין מתלמדין ממנו עד שיחזור למוטב, שנאמר כי שפתי כהן וגו' אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו. ובלחם משנה הרגיש

טעות סופרים היא. והתשבי (ערך קרובין) הקשה על דברי הבית יוסף מלשון הרא"ש בברכות שכתב קרובין וא"כ אין זה הראשי תיבות הנ"ל. ולכן כתב שגשגש מלשון קרובות כי הצרפתים אינם מבדילים בין צדי לת"ו רפויה. ונקראו קרובות לפי שמקרבין אותן אל התפילה. ובספר מור וקציעה הסכים לדבריו שצ"ל קרובות בת"ו אלא שכתב שנראה לו שהוא מענין הקרבה וקרבן שהש"ץ היו עושין אותן הוספות קרבן נדבה משלהם. וראה בספר שערי העבודה המיוחס לרבינו יונה שקורא לזה קרובה מלשון קורבה. ומשמעות דבריו שהם מקרבים להקב"ה. ובמעדני יו"ט (ברכות שם אות א) הביא דברי הבית יוסף וכתב שבערוך העתיק קרוב. וכתב שנראה שכוונתו לפרש לשון קירבה כלומר שמקריבין אל הש"י בשבח והודיות. והוסיף שנראה שהצד"י נשתבש בלשון שכן הרגל הלשון להוסיף אות כשנאמר הדבר בלשון רבים. (ראה עוד תוספות ברכות לד. ותוספות הרא"ש שם ותוספות ע"ז ח. וספר חסידים ס' קיד וס' רנו. וכן רש"י בדברי הימים א כח יט שכתבו קרובין).

חיתוך אברי בעלי חיים או נסיונות בהם לצורך האדם

בגמ': שאלו את בן זומא מהו לסרוס כלבא וכו' (חגיגה יד, א). בשול"ת תרומת הדשן (פסקים וכתבים ס' קב) דן אם מותר למרוט נוצות לאוזנים חיים

ובירושלמי (פאה פ"ז ה"ה) צא ולמד מה צבור נוהג. (יש להעיר שלפנינו בפסיקתא דר"כ פסקא כ"ח ובויק"ר ל' ושהש"ר ס"ג ו' נאמר כן על ר"א ברבי שמעון וכדברי התוספות והרא"ש הנ"ל).

והרמ"ה בתשובה (הובאה בטור או"ח סי' סח) כתב שאין להפסיק באמירת פיוטים וקרוב"ץ וכמו ששינוי (ברכות יא.) במקום שאמרו לקצר אינו רשאי להאריך וכן שינוי (שם מ:) כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא ידי חובתו, אלא שכתב שהוא אינו מוחה בזה אלא אומר הנח להם לישראל מוטב יהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. גם הרמב"ם (קריאת שמע פ"א ה"ז) כתב שאין רשאים להוסיף על הברכות. אך הטור מסיק שכיון שנוהגים בכל המקומות לאמרו וגם הראשונים שתקנום היו גדולי עולם כמו רבי אלעזר הקליר וחבריו וגם הראב"ד כתב שאין קפידא למעט או להרבות באמצע הברכות, ולכן נהגו להוסיף פיוטים ביוצר ובאהבה רבה ובאמת ויצבי. (אך מטעמים אחרים הסיק הטור שיפה לבטלה וראה בשו"ע ס"א כתב למנוע מלאומרם והרמ"א כתב שאין איסור בדבר וראה עוד מש"כ הרשב"א ברכות יא.).

בטעם השם קרוב"ץ כתב בבית יוסף (או"ח סי' סח ד"ה בענין ההפסקה) ששמע כי הוא ראשי תיבות קול רינה וישועה באהלי צדיקים. אלא שכבר העירו ע"ז שבטור בכמה כת"י ובדפוס ראשון הגירסה קרובות. ובדברי הטור (ס' קיב) בכל הסימן הגירסה קרוב"ץ בדפוס ראשון. ולדברי הבית יוסף

וספר שער השמים שחיבר רבי אברהם כהן אידורו, שסבר בזה סברות מלבו, ומה שהוציא מדברי פילסופי האומות הקדמונים, ורצה לאחדם עם חכמת הקבלה המושגת בנבואה ורוח הקודש].

וביד איתן (הובא שם) ג"כ כתב בדרך הנ"ל שהוא מחלוקת הסוגיות אלא שדייק כן ממקומות אחרים, שבתענית (ז). דרש רבא על הפסוק יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי שאם ת"ח הגון הוא תזל כטל ואם לאו ערפוהו כמטר. וכן רבי יוחנן שם דרש אם ת"ח הגון הוא ממנו תאכל ואותו לא תכרות ואם לאו אותו תשחית וכת. ואין שם חילוק בין קטן לגדול, ומבואר שאם אינו הגון שום אדם אינו יכול ללמוד ממנו. וכן בשבת (עה). נאמר שהלומד דבר מן המגוש חייב מיתה ולמסקנת הסוגיא שם מגוש פירושו מין, וגם שם לא מצאנו חילוק בין אם הלומד קטן או גדול. ועל זה סמך הרמב"ם שלא להתיר לתלמיד גדול. אלא שלדרכו של האור החיים שלא הסכים לפרש שיש בענין זה מחלוקת הסוגיות א"א לפרש גם כדרך זו.

והפרי חדש (שם) פירש כענין זה שמחלוקת היא אך לא מחלוקת הסוגיות, אלא ממה שנאמר אח"כ שאמרו במערבא ר"מ אכל תכולא ושדא שיחלא לברא הכוונה לומר שחולק הוא על החילוק הקודם בין קטן לגדול ודוקא רבי מאיר היה יכול לעשות כן ולא אדם אחר, ועל כן השמיטו הרמב"ם. [ולהלח"מ הנ"ל גם בזה אין זה מדרכו של הרמב"ם להשמיט אם כי יש

ממה שפתח הרמב"ם ספרו מורה הנבוכים בפסוק (משלי כב יז) הט אונך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי, וכוונתו בזה לתוכנו של הפסוק כמפורש בסוגייתנו לדעתם לא נאמר אלא לדעתי, דהיינו שאף שמביא בספרו דיעות חכמים ומלומדים שונים מכל מקום לבך תשית לדעתי. הרי שסובר הרמב"ם כרבי מאיר שיכולים ללמוד דברי חכמי נכרים וכיוצא כדי להוציא מהם הדברים הטובים, וראה באיגרת הויכול לרש"ט מפאלקירא שהאריך במה שראוי לדעתו ונכון ללמוד מספרי חכמי האומות כדי להוציא מהם עניני יראת ה'. ודלא כתירוצי האחרונים שהרמב"ם סבר שאף לגדול אסור ללמוד. ודחה בספר קובץ שבאמת הרמב"ם לא חילק ולא פסק כרבי מאיר, אלא שמצינו בגמרא בכמה מקומות שכדאי היא דעת יחיד לסמוך עליה בשעת הדחק. וא"כ הרי בדורו של הרמב"ם היה מוכרח לחבר ספרו כמ"ש בשו"ת יכין ובוועז (סי' קלה) שהיה מוכרח הרמב"ם לכותבו כדי להשיב לאפיקורסים, ואין לך שעת הדחק גדול מזה, על כן סמך על דעת רבי מאיר בשעת הדחק. [אך ראה איגרת הרש"ט הנ"ל, וראה ספר הזכרונות להגה"ק רבי צדוק מלובלין (מצוה ג), שכתב שצריך להתרחק מחיבורים המסבירים עניני הקבלה על דרך החקירה מלבם, וכמו אותן שעירבו בה דברים מחכמי הפילוסופיא, כגון ספר נובלות חכמה שכבר הזהיר ממנו הרמ"ז, כמו שכתב בשמו בספר שם הגדולים. וכן לדעתי ראוי להתרחק מספר בית אלקים

שהרמב"ם השמיט מסקנת הגמרא שכל זה נאמר דוקא כשהתלמיד קטן אבל אם התלמיד גדול ויודע להזהר שלא להיות מושפע ממנו יכול ללמוד ממנו. ותירץ הלח"מ שכיון שראה הרמב"ם שבמקומות אחרים הובאה מימרא זו בלא לחלק בין תלמיד קטן לגדול לכן לא חילק. וחילוק הגמרא כאן אינו אלא ליישב סברת רבי מאיר שנהג כן אבל אין הדבר מוסכם וראה שם שהביא ראייה לזה. וכ"כ גם הש"ך (יר"ד סי' רמו סק"ח) בשם אביו.

ובאור החיים (דברים יב כח) הביא דברים אלו בשם הב"ח (אינו לפנינו וכנראה כוונתו לש"ך), והאריך להשיג ע"ז בכמה וכמה השגות, ולכן פירש בדעת הרמב"ם שהוא סובר שבזמן הזה אין אדם שדעתו שלימה שיהיה נחשב גדול ויהיה מותר לו ללמוד מחכם רשע, ודוקא רבי מאיר שהיה שלם בדעת ובידיעה הותר לו הדבר כיון שלא היה חשש שילמד ממנו רשעו. ולכן סתם הרמב"ם לאסור ללמוד מן הרב שאינו דומה למלאך בין לגדול ובין לקטן כי הדורות נתמעטו ואין לנו היתר זה אלא ברבי מאיר וכיוצא בו. וכן כתב ג"כ הש"ך (שם) על פי דברי התוספות בסוגייתנו (ד"ה הא בגדול) שכתבו שהטעם שנידה רב יהודה את מי שסני שומעניה כמבואר במועד קטן (יז.), הוא כיון שאותם ששמעו ממנו באותה שעה היו קטנים, הרי מבואר שכבר בזמן הש"ס היו קטנים שלא היה להם ללמוד מרב שאינו הגון, וכל שכן בזמן הזה שכולם נחשבים קטנים כמו שאמרו (שבת קיב:) אם ראשונים בני אדם אנו כחמורים ולא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר כ', ואם כן בזמן הזה אין חילוק בין קטנים לגדולים שהכל כקטנים. אולם המשנה למלך ג"כ כתב מתחילה דרך זו שבזמן הזה כולם נקראים קטנים לענין זה ולכן סתם הרמב"ם ולא הזכיר ההיתר לגדול. אלא שדחה שדרכו של הרמב"ם שלא להזכיר רק הדינים הנוהגים בזמן הזה אלא את כל הדינים שנהגו בכל זמן אפילו אחר ביאת משיחנו בע"ה וא"כ ה' להרמב"ם לפרש דבר זה.

ובספר קובץ (הובא בספר הליקוטים) הביא תירוצי האחרונים שהוא מחלוקת הסוגיות ושאר הסוגיות חולקות על רבי מאיר, אך הביא מספר עין יעקב להקשות

ליישוב דעת החולקים שאין זה דבר התלוי בזמנים אלא גם בדורו של רבי מאיר לא היא בנמצא אדם שהיה יכול שלא להיות מושפע מן הרב. וראה עוד בברכי יוסף (יו"ד שם סק"ט), וראה עוד מה שצוין בספר המפתח על הרמב"ם].

הסתכלות על ידי הכהנים בזמן ברכת כהנים בזמן הזה

בגמ': דריש לקיש כל המסתכל בשלשה דברים עיניו כהות וכ' ובכהנים (חגיגה טז, א).

בגמרא מבואר שהמסתכל בכהנים בשעה שנושאים את כפיהן עיניו כהות לפי שהשכינה שורה על ידיהן. ורש"י (מגילה כד:): נקט שדין זה הוא גם בזמן הזה, אך התוספות (ד"ה בכהנים) הקשו על דברי רש"י שהרי דבר זה לא נאמר אלא בזמן שבית המקדש קיים שהיו עומדין הכהנים על דוכנן בבית המקדש ומברכים בשם המפורש וכמבואר בסוגייתנו, אבל שלא בבית המקדש אין מקור בגמרא שהיתה השכינה שורה על ידיהן והמסתכל בהן עיניו כהות. ולכן פירשו שהדין המבואר במגילה מטעם אחר הוא, מפני היסח הדעת. והביאו שכן מבואר בירושלמי שהטעם משום היסח הדעת ומובא שם שר' חגי אמר שהוא יכול להסתכל בלי להסיח דעתו

מספר האשכול הלכות ברכת כהנים (סי' טו) שכתב וז"ל ובעידנא דפרסי כהני ידיהו אסור לאסתכלי בהון אלא צריכין לעמוד לפנייהם באימה וכובד ראש דאמר מר המסתכל בכהנים בשעה שמברכין עיניו כהות משום שהשכינה שורה על ידיהם כמ"ש באגדתה עכ"ל. ומבואר בדבריו כשיטת רש"י שגם בזמן הזה אסור להסתכל בכהנים משום שעיניו כהות. וראה מה שנתבאר בזה בארוכה בפניני הלכה מגילה (שם).

ולכן מותר לו להסתכל. והר"ן (מגילה טו. ד"ה מתני' כהן) הביא שני טעמים, חדא שאין מתכווין לברכה כראוי ועוד שאסור להסתכל בכהנים שנושאים כפיהם מפני שהשכינה שורה בין קשרי אצבעותיהן. נמצא שלדברי רש"י אסור להסתכל אף בזמן הזה בידי הכהנים. ולדברי התוספות האיסור בזמן הזה אינו אלא מפני היסח הדעת וכשאין חשש היסח הדעת מותר להסתכל. ובדעת תורה (או"ח סי' קכח סכ"ג) הביא

• ווארט יומי • סיפור
• יומי • הלכה יומית
אור החיים הק' יומי
• פניני אביר יעקב
• זוהר יומי • פניני
הדף היומי • זיכרון
לצדיק

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

נכה מתחילים
את היום!
ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

הרה"ק רבי מרדכי מנחם מענדל קאליש מסקערנאוויץ זי"ע י"ח אדר א' תרפ"ט

זצללה"ה זי"ע. גם לבלי לכתוב על הטאוועל
(-לוה המצבה) של קברי 'אדמו"ר'.

מסירות נפש ליהודי בליל פסח

פעם אחת בליל פסח כאשר כל יהודי
ווארשא כבר הסבו אל שולחן הסדר כבני
חורין, התדפק רבינו על דלת ביתו של אחד
מעשירי העיר, ופנה אל בעל הבית ואמר לו
"הב לי כסף ובא הצטרף אלי להציל נפש
מישראל בבית חולים אשר בקצה העיר,
שמה שכב חולה אנוש עני, ומאחר שלא
היה ביכולתו לשלם דמי אישפוזו השליכוהו
הגויים אל הרחוב, וסכנה נשקפת לחייו,
בא אתי כי מסוכן הדבר שאדם יחיד ילך
בסביבה זו באישון ליל..." נבהלה אשת
העשיר ופנתה אל רבינו בלשון תקיפה "כסף יקבל מר כחפצו, הרי
קופתינו פתוחה לפניו, אך אני לא אתן לבעלי לעזוב את שלחן
הסדר וילך למקום סכנה".

בלית ברירה ניגש רבינו לקופת העשיר והוציא מתוכה סכום גדול
ואח"כ פנה לבדו אל בית החולים.

בדרך נתקל בקבוצת גויים פראים שניסו לרצחו נפש, והתחיל
לברוח מפניהם מרחוב לרחוב, והגויים אחריו, כשהוא זועק בכל
כוחותיו "זכות אבות, זכות אבות" ואכן ניצול מפניהם בדרך נס.
כעבור שנים רבות כאשר סיפר רבינו מעשה זו, התבטא "שזו
היתה אחת מהפעמים היחידות שהזדקקתי לזכות אבות".

(כרם בית שמואל)

את אחי אנכי מבקש

בשבת הראשונה להכתרתו נהרו לסקערנאוויץ אלפי חסידים
לקבל פני רבם ולחזות בנועם קדשו. בלילה אחרי עריכת השלחן
פתח רבינו ואמר: יוסף הצדיק אמר אל המלאך את אחי אנכי
מבקש, ואני מפרש את הדברים לעצמי כך, "את אחי" ביחד עם
אחי היקרים אבקש את הדרך להגיע אל מי שאמר "אנכי" ה' אלקיך,
לא אני לבדי, אלא ביחד עמכם אחים יקרים.

(כרם בית שמואל)

רבינו נולד לאביו הרה"ק רבי שמעון
מסקערנאוויץ זי"ע, בימי שבתו בעיר
דזילאשין, ונקרא שמו בישראל על שם
זקינו הק' -אבי אביו- כ"ק מרן רביה"ק
אדמו"ר הצעיר מווארקא זי"ע.

כבר משחר טל ילדותו נודע במידת
אהבת ישראל ואהבת חסד שהיו טבועים
בקרבו כראוי וכיאות לנצר לרבותינו
הקדושים מווארקא זי"ע. בהגיעו לפרקו
נשא את בת כ"ק אדמו"ר רבי לוי יצחק
מסיראטשין שהיה נכד הרה"ק רבי יעקב
אריה מראדזימין זי"ע.

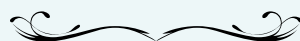
כל ימיו התנהג בהצנע לכת, ואף עמל
וטרח לפרנסתו להתפרנס מיגיע כפיו ולא
ליהנות מאחרים. לאחר נישואיו התגורר

בעיר ווארשא ושמה עסק במסחר, ואף הצליח בה מאוד, ברם את
כל הונו חילק תמיד לעניים ולנזקקים ומעולם לא נשאר רכשו
אצלו. עד מהרה נתפרסם שמו בקרב יהודי ווארשא, שבחרו בו
כפרנס ומינוהו כאחד משבעה טובי העיר הגדולה.

רבים היו היוצאים והנכנסים בביתו, והיו נהנים ממנו עצה ותושיה,
המוני עניים וחולים ואנשים קשי יום היו מתאכסנים בצל קורתו
והיה רבינו עומד עליהם ומשמשם בגופו. כל הליכות היו בפשטות
מופלגת בהצנע ובהסתר, והתרחק מן השררה והרבנות, אמנם
מאידך כשבא לעשות טובה ליהודי או לגמול חסד עם הבריות,
היה בזה הראש וראשון, והשליך נפשו מנגד לעזור לאחרים ולפעול
למען הכלל והפרט בכל מה שאפשר.

לאחר פטירת אביו הרה"ק מסקערנאוויץ זי"ע בשנת תרפ"ז נתנו
החסידים עיניהם ברבינו שימלא את מקום קדשו.

חסידים רבים שחרו לפתחו ודבקו בו, ועד מהרה נתפרסם שמו
של רבינו כה'אוהב ישראל' מסקערנאוויץ, כך כינוהו בלשון חיבה.
לא ארכו ימיו של רבינו ושקעה שמשו שלא בעונתו, והנהיג את
עדתו רק מעט יותר משנתיים ימים עד שנת תרפ"ט, ויצאה נשמתו
בטהרה ביום י"ח אדר א' שנת תרפ"ט, ומנ"כ בעיר ווארשא. בתוך
צוואתו המלאה ענווה ושפלות רוח, כותב רבינו: הנני מצוה עליכם
כי לא יקראו אותי בשם כינוי של רבנות כמו אדמו"ר, מרן, וכדומה,
רק בשמי העצמי כמו שקראו אותי עוד בחיי אאמו"ר הרה"צ הק'

הגאון רבי שמואל ענגיל זצ"ל הרב מראדומישלא י"ט אדר א' תרצ"ה

כאשר מלאו לשמואל שלש וארבע שנים, התאוננה אמו בפני הצדיק מצאנז, שהפעוט סובל ממיחושים בעינו האחת, והרופאים הזהירו שלא יקרא בספרים. ריחפה בת שחוק על פני רבי חיים ויאמר: "רופאי אליל המה, קחי את הילד אל הנחל וירחץ עינו שמה במים חיים". עשתה האם כדבריו, ומאז כמעט עד סוף ימיו בגיל פ"א שנה לא כהתה עינו, להיפך, הרופאים שבדקו את עינו בגיל הגבורות התפלאו להוכיח שטובה ראייתו בעין זו מעינו השנייה. (מרביצי תורה מעולם החסידות ח"ד, עמ' סד)

למדתי שני דברים

כשנכנס הגאון רבי שמואל אנגיל מראדומישלא זצ"ל אחרי החג אצל הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א והשתעשעו בהלכה, הפסיק הרה"ק מצאנז ושאל אותו: היש בסביבותיך בפולין גדולי תורה? רבי שמואל נקב בשמו של רב פלוני שהיה מפורסם

כ'סיני'.

אך הדברי חיים העיר מיניה וביה: מי שכוחו יפה בבקאות גרידא, איננו גדול, אלא אם כן יודע גם לחדש! הוסיף רבי שמואל והזכיר את שמו של הגאון רבי שניאור זלמן מלובלין, בעל 'תורת חסד', שהוא סיני ועוקר הרים. ונענע לו הדברי חיים בראשו לאות הסכמה. אולם הוסיף ודרש מפיו: האם הוא גם בעל הוראה ומשיב לשואלים הלכות למעשה? משיחה זו למדתי שני דברים, סיפר רבי שמואל אנגיל בערוב ימיו, שעלי להרבות בחידושים וכי אשיב לכל השואלים אותי בהלכה. (ספיר ויהלום פר' תולדות פ"א - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגאון רבי שמואל ענגיל מראדאמישלא זצ"ל, נולד ביום א' דר"ח אייר שנת תרי"ג, לאביו הר"ר זאב.

היה תלמידו של הגה"ק מצאנז, ולאחר הסתלקותו נסע לבניו הגה"ק משינאווא והגה"ק מגארליץ. כן נהג לשחרר פניהם של צדיקי שושלת בעלזא. בשנת תרל"א נכתר לרב בבילגוריי. לאחר שגורש ממדינת רוסלאנד על שהיה אזרח מדינת עסטרייך, השתקע ברודניק, והיה סמוך על שלחן הגה"ק מגארליץ כשנתיים, עד שנתקבל לראב"ד בדוקלא בשנת תרמ"א.

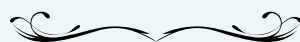
בשנת תרמ"ח נתקבל לאבד"ק ראדאמישלא, ואח"כ היה הראב"ד בקאשוי.

היה מגאוני הדור ומגדולי המשיבים, ויצאו לאור ממנו שו"ת מהר"ש ענגיל שמונה חלקים, ספר חידושי מהר"ש על מסכת קידושין, וספר שפתי מהר"ש ענגיל עה"ת.

נסתלק י"ט אדר א' תרצ"ה, ונטמן בעיר קאשוי.

לא כהתה עינו

אביו של הגאון מראדומישלא ר' זאב וולף נסתלק כשמואל הפעוט היה רק בן שש. אחרי כלות ימי האבל קמה אלמנתו מרת אסתר ותלך לצאנז, אל רבי חיים הקדוש, לשפוך שיחה על איש-נעוריה שעזב אותה לאנחות. הקשיב לה הצדיק בעינים עצומות, תפוס שרעפים, וישאל: "במה אברכך, בתי, שיהיו עולליך תלמידי חכמים - או עשירים בעלי נכסים וממון רב?" "לא, רבי הקדוש, לא עושר רק תלמידי חכמים" קראה ברגש האם הצדקנית, ורבי חיים הרעיף ברכתו על ראשה. והברכה, אכן, התקיימה ברבי שמואל ובאחיו הלמדנים.

הרה"ק רבי משה יהושע הגר מויזניץ זי"ע האדמו"ר מויזניץ בעל ה'ישועות משה' כ' אדר תשע"ב

מקום מושבו נקבע בשיכון ויזניץ בבני ברק, כאשר לצידו מונה אחיו כ"ק אדמו"ר מויזניץ מונסי זצוק"ל לאדמו"ר כשמקום מושבו בעיירה מונסי שבניו יורק.

האדמו"ר היה ידוע כמתמיד ולמדן עצום, התפילות והטישים בשבת וימים טובים היו ידועים בחמימות ובהתלהבות.

במהלך כהונתו הקים האדמו"ר מוסדות תורה וחסד, ישיבות, תלמודי תורה, כוללים, וסמינרים ובתי ספר לבנות בהם מתחנכים למעלה מעשרת אלפים תלמידים ותלמידות. בין תלמידיו וחסידיו בולטים היום בעולם התורה והחסידות עשרות רבנים ודיינים, ראשי קהילות ומשפיעים שמעבירים את תורתו ומשנתו.

רבינו עלה בסערה השמימה ביום כ' אדר

תשע"ב, ומנ"כ באוהל ויזניץ.

כ"ק אדמו"ר מויזניץ זצ"ל נולד ב"ג בסיוון שנת תרע"ו בגראסוורדיין שבהונגריה להוריו הרה"ק בעל האמרי חיים זיע"א והרבנית הצדקנית מרת מרגלית ע"ה, בתו של האדמו"ר הרה"ק רבי זאב מרחמסטריווקא זיע"א.

בילדותו למד תורה ונתחנך על ברכי זקנו הרה"ק בעל 'אהבת ישראל' מויזניץ זיע"א, אליו היה דבוק וקשור בעבודות של אהבה, ובגיל שמונה עשרה בהיותו עדיין בחור צעיר לימים, נתמנה על ידי אביו בעל האמרי חיים לכהן כרב בעיירה ויילחוביץ והגלילות – אז בהונגריה, שם היתה קהילה גדולה של חסידי ויזניץ.

ביום ב' בניסן תש"ב נשא לאשה את הרבנית מרת לאה אסתר ע"ה, בתו של

האדמו"ר רבי חיים מנחם מנדל מדעש זצ"ל, החתונה נערכה בעיירה דעש, ביום שישי בערב שבת בהשתתפות מאות מחסידי ויזניץ ותושבי העיר ובראשות אדמו"רם ורבנים, משנפטרה נשא האדמו"ר לאשה את הרבנית הצדקנית מרת שיינדל תליט"א, תבדל לחיים כשהוא אז בן שמונים וחמש.

בשנת תש"ד בפרוץ מלחמת העולם השנייה, החליטו בני המשפחה ובסיועם של בני המקום, להימלט על נפשם ולעלות לארץ הקודש, בחודש אדר באותה השנה התחילו את מסע הנדודים, האדמו"ר מויזניץ והרבנית לאה אסתר ע"ה ובתם תבדל לחיים כיום הרבנית מסקווירא תבדל לחיים.

בח' באייר חודשיים לאחר מסע הבריחה חצו את הגבול לרומניה דרך היער, ובחסדי השם הגיעו לכפר טאשאד שברומניה, כשבועיים וחצי לאחר מכן – כ"ו באייר עבר אביו האדמו"ר בעל האמרי חיים זיע"א, גם הוא את הגבול ונפגש עם בנו, יומיים לאחר מכן בכ"ט באייר המשיכו לבוקרשט, ובחודש אב עלו לרכבת לנסיעה לנמל קונסטנצה, משם הפליגו בספינת "מורינה" לחון את עפר ארץ ישראל.

ביום שני כ"ה מנחם-אב תש"ד, שלושה חודשים לאחר הבריחה מציפורני הנאצים, זכה לחונן את עפר הארץ, כשמאות חסידי ויזניץ המתינו לקבל את פניהם בתחנת הרכבת בחיפה, עם עלותו לארץ ישראל נתמנה על ידי דודו הרה"ק בעל "דמשק אליעזר" זיע"א, לכהן כראש ישיבת "בית ישראל ודמשק אליעזר" ויזניץ בתל אביב.

בהמשך סייע בידי אביו להקים את שיכון ויזניץ בבני ברק, ובמקביל כיהן כרב ואב"ד שיכון ויזניץ בעיר עם פטירת אביו האדמו"ר הרה"ק בעל האמרי חיים זיע"א ביום ט' ניסן שנת תשל"ב, מונה תחתיו לאדמו"ר.

מתן בסתר באופן מופלא ביותר

'שר התורה והיראה', 'עמוד העבודה', 'לפיד האש', סחו רבבות אלפי ישראל שנהו שפופים אחר מיטתו של קדוש ישראל ותפארתו, הצדיק הקדוש מויזניץ זי"ע. מאז הסתלקותו לשמי-עד הועלתה שוב ושוב דמותו הנשגבה כסמל ואות לזביקות בהש"ת ותורתו, איש אלוקים קדוש שהכל סחו אחריו 'ה' הוא האלוקים'.

אך דומה, כי זווית מסוימת, אותה שקד בחיים חיותו להסתיר מאין רואים, נותרה ספונה וחתומה ועודנה נתונה במעטה חביון. לב-הענקים של הרבי זי"ע, ששפעה חמלה ורוך לכל יהודי באשר-הוא, כוננה אימפריית סעד וצדקה חובקת-זרועות-עולם, בה התגלגלו כספים בסדר-גודל מבהיל לכל נצרך ורך. הרבי עצמו ניהל קופת-צדקה עניפה ומסועפת, וכל זאת בהסתיר תוך הסתר, חותם תוך חותם. למעט מתי-מספר ממקורביו אותם מינה כשלוחיו לחלוקת התמיכות, לא היה איש בעולם מודע לסכומי-העתק שהועברו במפעל האדיר עליו חלש הרבי בכבודו ובעצמו.

את רוב חילו בידיעת התורה – היה מגלה לפרקים בהבהירו כי בדור בו שטף מים הזידונים ברחוב הפרוץ מאיים לכלות כל חלקה טובה, שומה על כל אחד לקיים 'חכמות בחוץ תכונה' ולשווחה בכל עת מצוא בתוה"ק המגינה ומצילה; את שגב עבודתו וקדושתו – ראו כל בית ישראל באפס קט, כאשר לבת האש שליהטה בו יקדה בעוז בתפילותיו ובשולחנותיו הטהורים, ובלכתו בחוצות קריה בפרישות יתירה, אך את הצלע השלישית, עמוד גמילות חסדים, שקד להסתיר בשפירי חביון ולהצניעה מאין רואים. המפקדה שניצחה על מכלול פעולות הסעד והעזרה שכנה בין כתלי חדריו,

מן האסקופה ולפנים.

משמשו בקודש הרה"ח ר' אהרן גוטסמן הי"ו, מספר על מה שראה בעיניו. "זכיתי לעמוד לימינו ולשרת בקודש, ועלי הטיל חלק משליחויות הצדקה, אך הרבי זי"ע התרה בי מפורשות שהכל נשמר בחשאי-חשאי, ביני לבינו, כתנאי קודם למעשה", הוא מבהיר. "מה שאני יכול לגלות בקווים כלליים, שמעיינות הישועה שנבעו ללא הפוגה היו מעל לכל שיקולי השתייכות או קהילתיות. כל אימת שבא לאוזניו מצוקה אצל הזולת, זכה הלה לסיוע שיש בה ממש, ביד רחבה, פעמים במועד ופעמים בהיחבא, ללא כל תיחום לעדת מרעיתו או תלמידיו דייקא. כולם מצאו אצלו אוזן קשובה.

מעשי צדקה נפלאים

סיפורי מעשי הצדקה הרשומים על שמו המה בקנה-מידה בלתי מוכר לחלוטין. בימים בהם טרם הוקמו קרנות הצדקה המבורכות היה הוא נחלק חושים בעוז לעמוד לישע נשברי-לב ונכאי-רוח, באופן מבהיל על הרעיון. איש קשה יום בא אל הקודש והשיח את מר ליבו. חובותיו גואים, הנושים אינם נותנים מנוח, ובבית אין לחם לפי הטף. להפתעתו, נעמד רבינו מכסאו וניגש אל הדלת, הצמידה אל האסקופה וסובב את המנעול אחת ושתיים, ואחר שווידא כי איש לא ייכנס פנימה לחש אל הלה: 'גרוף נא הכל אל אמתחתך', בהצביעו על ערימת הפדיונות שהצטברה על השולחן. לא פעם ולא פעמיים אירע כזאת. הערימה התופחת של הפדיון נפש נמצאה רבות כשהיא מרוקנת כליל בתום קבלת הקהל...

"גש נא אל חדרי אחר הקוויטלעך", הזמין פעם הרבי את אחד העסקנים. "הזהר ואל תגלה לאיש", התרה בו נמרצות בבואו. על השולחן העתיק ניצבו חפסות-חפסות 'ירוקים', והרבי הורה לו לספור. העסקן הנפעם החל במלאכה, בעוד הרבי יושב ועוקב אחריו בעיניים רחיקניות. עשרת אלפים, עשרים אלף, שלושים, מאה אלף, מאתיים... הלה כבר פלבל בעיניו בסחרור, והרבי ממתיך בסבלנות עד תום. 400,000 דולר נספרו שם, טבין ותקילין. "מפומא לא גליא. יד לפה", שינן לו הרבי אזהרתו, "לך נא אל פלוני, בסודיות גמורה, והעבר לו את הסכום. כך ייחלץ מן הסכך שנקלע אליו בטרם תיחשף מצוקתו לציבור" - - - כך, ברגישות מופלאה, דקה מן הדקה, בזהירות יתירה למנוע כל

סרך חוסר נעימות.

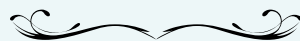
מספר אברך בשנות הבינה: "תקופה קשה חלפה על משפחתנו. התמודדנו עם הוצאות מעיקות, בלתי צפויות, ושיגרת החיים הופרה. איככה אוכל לתאר את אותה אהבת-אומן שחשתי, את החמימות המעודדת שהוזרמה בעורקיי, כאשר לפני החג נכנסתי אל הקודש בקוויטלעך, כדרכי, ובמבטו הרחמימאי שולף סכום של 800 ל"י ותוחבה לידי הרוטטת. 'וודאי תשמח זוגתך כאשר תקנה לה מלבוש חדש לחג', אומר לי הרבי ברוך, וזיו איקוניו מאירים לעברי. התחושה המכובדת שצירף לנתינתו, כחשיבה משותפת לטובת בני-הבית, חיפתה על תחושת אי-הנעימות ונסכו בי עוז ותעצומות. "צעיר לימים הייתי", מסיח תלמיד נוסף, "בעלותי ממקום מושבי בלונדון ללמוד בין כתלי הישיבה. הרבי זי"ע ניגש אליי, ותחב לידי מספר שטרות מדרשיים. נבוכתי, אך הרבי בחביבותו הסביר לי בנועם, 'הן בא אתה מחו"ל, שם וודאי הורגלת במאכלים שונים, בטעם שונה. אם תרצה לפעמים לקנות בצרכניה דבר-מאכל וכדו', קח לך, שיהא לך די והותר..." למותר לציין, כי מחצית מקושי ההסתגלות כבר פגה מאליה, והנה הרבי מוסיף במאור פנים: "הכנס נא אליי אחת לכמה שבועות, רצוני לשמוע ממך על חייך בישיבה, על הקשר עם המגיד-שיעור ועל השפה המשותפת עם החברים..."

(מתוך רשימותיו של ידידינו הרב מנחם מענדיל (בהגר"ב) גפנר מאלעד)

זהירות מיוהדת ביום השבת

בליל שבת קודש, פרשת תולדות תשס"א, אחר השולחן הטהור, כשפנה הרה"ק הישועות משה' מוויניץ זי"ע"א לצאת את ההיכל בכדי ללכת לביתו, היה שם אחד שנכח שם ודחף וצעק והתרגו. הישועות משה' הסתובב לעברו והדריך אותו ואמר לו: בשבת לא כועסים. הרי יום שבת קודש הוא. והפסיק, והמשיך: אכן, גם ביום שלישי הדבר אסור, והפטיר: אמנם, ביום השבת נדרש ביותר להיזהר בכך. וביום שבת קודש, פרשת ויקהל-פקודי תשס"ב באשדוד, לאחר התפלה, כשיצא הרה"ק הישועות משה' זי"ע"א את בית המדרש, ואחד מהנוכחים צעק וכעס, אמר לו שאסור להתרגז בשבת, והפטיר: גם ביום שלישי אסור, אולם בשבת קל וחומר שאסור. והפטיר: קדושת יום השבת אינה נותנת להאדם להתרגז. (ספיר ויהלום ויקהל ע"ה - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזנסק זי"ע בעל ה'נועם אלימלך' כ"א אדר תקמ"ז

לתוך מדורת האש הגדולה אשר יקדה מתחת לדוד המים הרוותחים. לימים הראה רבי אלימלך את ידו למקורביו ואמר: אל תחשבו כי זו היא היד אשר עמה נולדת! את ההיא שרפתי באש, אלא שהקב"ה ריחם עלי וברא לי יד חדשה.

אותו סיפור מספר היה גם הרה"ק רבי אברהם יהושע מנאסוויד זי"ע כפי ששמעו מפי הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משיניווא זי"ע אשר מספר היה בשם צדיקי הדור הקודם לו, כי רבי אלימלך שרף את זרועו השמאלית באש באשר בה היכה את אמו בהיותו תינוק, וטען, כי יד שכזו אינה ראויה להניח עליה תפילין. לאחר מעשה התבונן רבי אלימלך בזרועו השרופה ושאל: וכיצד יניח אלימלך מעתה תפילין, הרי זקוק הוא ליד כדי להניח עליה תפילין. מיד נעשה לו גם וגברא לו יד חדשה. והיו הצדיקים שסיפרו זאת מעידים כי במו עיניהם ראו את הפלא בימי זקנותו של רבי אלימלך, כיצד היתה ידו הימנית גרומה ומגויידת כשל אדם זקן כפי גילו ואילו ידו השמאלית רכה וחלקה היתה כידו של נער קטון.

אלימלך מעתה תפילין, הרי זקוק הוא ליד כדי להניח עליה תפילין. מיד נעשה לו גם וגברא לו יד חדשה. והיו הצדיקים שסיפרו זאת מעידים כי במו עיניהם ראו את הפלא בימי זקנותו של רבי אלימלך, כיצד היתה ידו הימנית גרומה ומגויידת כשל אדם זקן כפי גילו ואילו ידו השמאלית רכה וחלקה היתה כידו של נער קטון.

(ספיר ויהלום פר' וישלח פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הקטע בספה"ק 'נועם אלימלך' - המסוגל לשמירה ולרפואה

כאשר נסע הגה"צ רבי מנחם ארנסטור ראש ישיבת ויזניץ שליט"א להשתטח על ציון קדשו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע בכ"א אדר תשמ"ח, הורה לו חמיו הרה"ק הישועות משה' מויזניץ זי"ע ללמוד על יד הציון הק' למען ישועת הכלל והפרט את דברי קדשו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע בספרו הק' נועם אלימלך בפרשת בשלח על הפסוק (טו, כו) "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך" וזה לשונו הקדוש:

"רש"י ז"ל הקשה בוודאי כאשר לא ישים למה לרפואה. ונראה לפרש, הנה כתיב (שמות כ, ב) "אנכי ה' אלוך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ומקשים למה לא אמר 'אשר בראתי שמים וארץ', שלפי הנראה זה חידוש יותר.

אך נראה דבאמת זה חידוש יותר שהוציאנו מארץ מצרים, דהנה בריאת עולם היה מחמת שהש"ת ב"ה רצה להטיב לברואים, ואין הבריאה חידוש נגד הש"ת, כי טבעו להטיב. אבל יציאת מצרים שהכה הש"ת את המצרים במכות מופלאות וזה נגד טבעית הבורא ב"ה, כי מפי עליון לא תצא הרעה, אך מחמת שזה היה הטבה לישראל מה שהכה את מצרים ועיקר הטובה היה לישראל, עשה הש"ת נגד הטבעית להכות אותם וזה חידוש יותר גדול.

וזהו "כל המחלה לא אשים", אך איך הכה אותם הלא מפי עליון לא תצא הרעה, לזה אמר "כי אני ה' רופאך" ונמצא היה ההכאה הזאת הטבה לישראל, אבל להשיג חלילה שום מחלה על ישראל זה בלתי אפשר, כי מה הטבה יבא מזה, וק"ל.

הרה"ק הישועות משה' מויזניץ זי"ע, הורה מאז לרבים שנסעו להשתטח על הציון ללמוד על הציון מאמר זה.

(שרפי קודש עמ' רצד)

הרה"ק הרבי ר' אלימלך נולד בשנת תע"ז בפולין לאביו רבי אליעזר ליפמן. נתקרב אל 'המגיד הק' ממעזריטש' ע"י אחיו הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי.

במשך שמונה שנים נדד במקומות שונים עם אחיו הצדיק ר' זוסיא מאניפולי, כשבדרכם מחזירים הם רבים בתשובה. ואח"כ התיישב בליזנסק, שבזכותו הפכה לעיר חסידות מרכזית. הירבה במעשי צדקה וחסד, ונהג מנהגי פרישות וסיוג.

וכל צדיקי החסידות בדור שלאחריו בפועליו וגאליציע היו מתלמידיו.

בכ"א אדר בשנת תקמ"ז נתבקש לשיבה של מעלה ומנו"כ בליזנסק. והמקום הקדוש נעשה

לאבן שואבת עד היום הזה. הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע אמר, כי תפילה על ציונו של הרבי ר' אלימלך סגולה להתעוררות תשובה.

הותיר אחריו ברכה את ספרו הק' "נועם אלימלך" שהוגדר על ידי הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע, ספרם של צדיקים. זי"ע.

שרף את ידיי הק' וגבראו לו מחדש

הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע מביא בספרו הקדוש 'דברי חיים' על התורה (בפרשת כי תבוא ובשבת שובה) בשם הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזנסק זי"ע, כי חובה על האדם לחזור בתשובה עד לעבירה הראשונה שעבר מעודו. שכן באמת בלתי מובן, האין זה בכלל מסוגל יהודי מזרע ישראל קדושים להיכשל חלילה וחס בעבירה בכלל ובעבירות חמורות בפרט, אלא מסתמא עבירה קודמת שנכשל בה היא היא הגורמת לו להיכשל בעבירה הבאה אחריה, וכך נוצרת שרשרת על דרך שאמרו (אבות פ"ד מ"ב) 'עבירה גוררת עבירה'. נמצא אם כן, כי העבירה הראשונה, הדקה והקלה ביותר, שעובר האדם בימי חלדו, היא היא הגורמת לו בסופו של דבר להגיע לעבירה הכי חמורה שנכשל בה. הואיל וכך אינו יוצא ידי חובת התשובה על העבירה החמורה עד שלא ישוב גם על העבירה הקלה ההיא המהווה למעשה את השורש לכל עוונותיו. נאמן לדרכו זו הגיע הרבי רבי אלימלך בתשובתו שלו עד לעבירה הראשונה בימי חייו והיא כי בהיותו עולל ויונק היכה בידו על אמו אשר נשאתו בחיקה.

עד היכן הגיעה התשובה שעשה הרבי רבי אלימלך על אותה 'עבירה' שהיכה את אמו בעת היותו עולל נישא בחיקה הפליגו צדיקי הדורות לספר דברים, אשר אלמלא נאמרו מפיותיהם ומשמם של צדיקי אמת מפורסמים קשים היו להיאמן וכה מוסר הרה"ק 'החלק יצחק' מספינקא זי"ע בשם אביו הרה"ק רבי יוסף מאיר מספינקא זי"ע אשר היה רגיל לספר: מעשה באחד הימים, עת יצא רבי אלימלך מחדרו נאוה קודש בדרכו לבית המדרש, באה לקראתו בתו אשר שהתה אז בביתו כשהיא נושאת את עוללה בזרועותיה. הפעוט צווח ובכה וקרטע בידיו וברגליו, כשתוך כדי כך היכה בידו את אמו. נבעת רבי אלימלך למראה הדבר וקרא: הוא הרי עובר על 'מכה אביו ואמו'. באותו מעמד נכחה גם אמו של רבי אלימלך. נענתה היא ואמרה: מה כל הרעש, הרי תינוק הוא, ואף אתה בגילו עשית כן. קפא הרבי תחתיו בבהלה נוראה, ואמר: האמנם כך עשיתי בהיותי תינוק. הנהנה האם בראשה לחיוב. כששמע זאת רבי אלימלך הוא פנה בריצה לעבר בית המרחץ המקומי, שם תחב את ידו

הרה"ק רבי יוסף בלוך זי"ע

המגיד מסטאנוב

כ"ב אדר תקמ"ט

בתוך הגולה, גברא בטלטולא, ומאת ד' היתה זאת, למען אשר החביא כל ימיו במסתרים, ולא ידע איש את גבורתו, והשם יתברך רצונו לפרסם צדיקים שבדור ולהראות אומץ גבורתו, וכדי להורות לעם ישראל הקדושים, אשר רצים ומבקשים, לחזות באור תורת ד' ואת הדרך אשר ילכו בה.

ויהי אך יצוא יצא וינס יוסף החוצה, והנה קול לו קול אליו קום לך למסע לפני העם להורות המעשה אשר יעשון, אחרי אשר הודיע אותך אלקים את כל זאת, אין נבון וחכם כמך, לך אמור להם שובו ודרשו אל ה', זאת עשו וחיו את אלקים ירא ואת מצוותיו שמור, ולא היו ימים מועטים עד שנתקבל לרב ולמגיד מישורים בקהילה קדושה והמפארה בק"ק סטאנוב בגליל פדאלייא, עיר מלאה חכמים ולא יחסר כל בה, אנשים חכמים ונבונים.

וימצא יוסף חן בעיני כל רואיו, ושמעו העם לקולו, וסופו על תחלתו מוכיח, וישימהו ד' לאב ולפטרונו את עמו להוכיח, ושמעו הולך בכל הארץ, ויהי יוסף בן ס"ו שנה וימת, ויספדו אותו מספד גדול ואבל כבד מאוד, על נפילת עטרת הוד, והסרת יסוד.

(יין ישן בקנקן חדש)

מצבת קבורתו הפלאית

עובדא פלאית על מקום קבורתו ניתן לראות עד היום. ברוב השנים התחיל הבית החיים בסטאנוב - שממוקם על הר - להתפורר בגלל הנחל בשיפולי ההר, בתוך שנתיים התפורר מחצית מההר ונפתחו הרבה קברים והעצמות התגלגלו במורד ההר ל"ע, אבל כשההר הגיע למקום קבורת הגנזי יוסף נעצר ההתפוררות וההר עמד על מקומו מבלי לזוז, וכך עומד ההר כבר מעל 5 שנים, כשמצד אחד של המציבה אי אפשר לעמוד בגלל שיפוי ההר שיוורד כמעט בקו ישר אל הנחל. לאחרונה שיפצו מסביב הציון הקדוש ובנו מסביב המציבה ריצפה מבטון כדי שיוכלו לעמוד מסביב למציבה וגם הקימו מעליו גג כמו מעל מציבת רבי ישראל חרין הסמוכה. (מפי השמועה)

הרה"ק רבי יוסף בלוך מסטאנוב נולד בשנת תפ"ד לאביו ר' אברהם מצאצאיו של בעל המשאת בנימין.

היה חתן ר' אבא מדראהביטש. היה מתלמידי המגיד ממעזריטש. רבו בנגלה היה רבי גבריאל - סבו של רבי מאיר קריסטנפאלער אבד"ק בראד.

כיהן כראב"ד באלעסק וממנה נתקבל למגיד מישורים בסטאנוב כשרבי אלכסנדר סענדר מרגליות כיהן בה כרב העיר, היתה זו ידידה עבירו והוא נאלץ לעשות כן בגלל מלשינות.

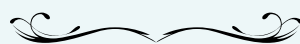
נתפרסם בעולם החסידות בספרו 'גנזי יוסף' והוא מספרי החסידות הראשונים. הספר יצא לאור בלובב בשנת תקנ"ב ע"י בנו רבי חיים גבריאל ראב"ד קוניב ואלעסק וחתנו ר' זאב וואלף מאניפאלי.

הספר זכה להסכמות נלהבות של צדיקי החסידות בדורו, רבי לוי יצחק מבארדיטשוב מכנה אותו "נר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק, חכם הכולל"; רבי ישכר בער מזלאטשוב ורבי אברהם משה 'הגדול' מפשעווארסק שהכירו את המחבר אישית, רבי אריה לייב מוואלטשיסק, ורבי זושא מאניפאלי. לספר הסכימו גם רבנים מתנגדים חשובים כמו רבי צבי הירש רוזאניש מלובב "אשר לא מש מתוך אהלה של תורה והיה משים לילות כימים"; רבי אלכסנדר סענדר מרגליות אבד"ק סטאנוב, ורבי מאיר קריסטנפאלער אבד"ק בראד.

ה'גנזי יוסף' נלב"ע כ"ב אדר תקמ"ט ומנ"כ בסטאנוב במרומי הבית החיים.

התגלותו כפועל ישועות

סיפור מינויו לרב ו"מגיד מישורים" בערוב ימיו והתגלותו אז כפועל ישועות, מסופר ב"הקדמה מן המחבר לכבוד התורה מדבר": "לעת זקנותו, שלשה שנים לפני מותו, ירד מנכסיו על ידי אנשים רעים שהלשינו עליו איזה עלילה מחמת ערבות שערב אחד ממודעיו, הוכרח לכתת רגליו ולעקור סיכי משכניה, ורהיט והוא

הגה"ק רבי יצחק מאיר מגור זי"ע בעל החידושי הרי"ם כ"ג אדר תרכ"ז

כשיהודי מתפלל עבוד יראת שמים מוכרחים לקבל בקשתו דרשו חז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לג, ב). פירש החידושי הרי"ם זצ"ל שכל תפילה שהאדם מעתיר ומבקש עליו מסור הוא בידי שמים אם לתת לו את מבוקשו אם לאו, כי בעיני עולם הזה אינו גלוי לפני האדם מה טוב לו באמת, "חוץ מיראת שמים" שאם יהודי מבקש ומתפלל עבוד יראת שמים מוכרחים ליתן לו בקשתו.

הרה"ק רבי יצחק מאיר מגור זי"ע נולד בשנת תקנ"ט במאגנישוב שפולין לאביו הגר' ישראל ראטנבערג אב"ד מאגנישוב ובסוף ימיו רב בק"ק גור. בהגיעו לפרקו נשא את בת רבי משה חלפן. היה מתלמידי המגיד הק' מקאזניץ ובנו הרה"ק רבי משה, הרה"ק רבי שמחה בונים מפשיסחא והרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאצק זי"ע. בשנת תרי"ט החל להנהיג את עדתו הגדולה בגור. נודע בגאונותו בכל מכמני התורה. נתבקש לשיבה של מעלה בכ"ג אדר תרכ"ו. השאיר אחריו את ספריו חידושי הרי"ם על שו"ע ועל מסכתות הש"ס, "ספר הזכות" על התורה ועוד. זי"ע.

ובאומרו כן נעשה כך הפסק להלכה, ולזה תלמד העובדא הבאה: חסיד אחד חשון ילדים בא לרבו החידושי הרי"ם זצ"ל להתברך בזרעא חיא וקיימא, ובהפצירו בו הרבה אמר לו החידושי הרי"ם שלא ידרוך על מפתן ביתו עד שיפקד בבנים, חזר החסיד לביתו וכשראה שלא נפקד לאחר שנה-שנתיים, חשב לעצמו "בנים הרי אין לי, אטו גם רבי לא יהיה לי?". והחליט לנסוע לרבו החידושי הרי"ם ויהי מה.

כשנכנס אל הקודש אמר לו הרבי, "הפסדת שעת הכושר, כי היית צריך להתעקש קמי קוב"ה שבלעדי הרבי שעל ידו אתה מגיע ליראת שמים אין לך חיים, והרי אינך יכול לקבל פני הרבי בלא ילדים, וא"כ היו מוכרחים למלאות בקשתך, כי יראת שמים אתה מבקש, אולם עתה שהראת לדעת שיכול אתה לבוא גם בלא ילדים, נמצא שבקשתך אינו על יראת שמים ושוב אין בקשתך מוכרחת להתמלא" (מפי הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל).

ויש לציין שיסוד הדברים איתא בספר חסידים (סימן קל"א), וז"ל: "ואם שואל אדם דבר שהוא שבח לבוראו, כגון על לימוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים, ושופך את נפשו עליו – הקב"ה שומע תפילתו אף על פי שאין בידו מעשים טובים" עכ"ל.

(במשנת רש"י - פר' עקב)

אליהו הנביא יהיה סנדק

פעם כיבד אברך אחד את הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע בסנדקאות, וביום הברית מילה לא רצה חותנו של האברך, שהיה מתנגד, רק שהוא בעצמו יהיה הסנדק, ולא נתן בשום אופן להתרצות שהרה"ק יהיה הסנדק. האברך היה לו צער רב והלך אל החידושי הרי"ם וסיפר לו צרת נפשו. השיבו הרה"ק ואמר, אל תצטער כלל וכלל, שבודאי יהיה אליהו הנביא בעצמו סנדק, שבאמת אליהו בא אל כל ברית מילה והוא רוצה לקחת הסנדקאות, רק כשאלוהו רואה תלמיד חכם וירא שמים מחזיק כבר הילד, מוותר לו המצווה, אבל לא כן בגידון דידן, כשיהיה חותנך סנדק, בודאי לא יעזוב אליהו הנביא רק יהיה לו סנדקאות, והניח דעתו של האברך.

(ספיר ויהלום פר' תזריע ע"ח - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים
ככה מתחילים את היום!

ישירות
למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים
- הקי יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- היומי • זיכרון לצדיק

קדושת השבת

הבהמות ופיטמם היטב, ולאחר מכן מכרם ברווח גדול. היריד היה רגיל להיפתח בשעת צהריים מוקדמת, ואילו הירשל כבר השכים והגיע לעיר בשעה מוקדמת כדי לפטפט עם חבריו ולהעביר את הזמן בדברי שחוק וקלות ראש. עוד הירשל עומד ומתבדח, והנה עומד בסמוך אליו רבה של העיר, הרה"ק רבי חיים מטשרנוביץ זע"א, מחבר הספרים הנודעים 'באר מים חיים' ו'סידורו של שבת'. הירשל לא הבין מה מעשיו של הרבי בכיכר השוק, סמוך ונראה לפתיחת יריד הבהמות, סבור היה כי נפל לפתחו הזדמנות נאותה להתלוצץ על הרבי ועל מעשיו, והוא פונה לרבי בקריאה גדולה: בוקר טוב, רבי! מה מעשיכם כאן? וכי רצונכם לקנות או למכור בהמות?

הרבי נתן בו מבט נוקב וענה לו ברצינות רבה: שליח מצוה אנכי! עוסק אני בדבר מצוה חשובה של פדיון שבויים שנזדמנה לידי, עלי לשחרר יהודים חפים מפשע שנלכדו תחת ידיו האכזריות של פריץ מרושע התובע מהם סכום כסף גדול שלטענתו הם חייבים לו. משלא היה בידם לשלם חובם, השליכם אל בור הכלא, ואם לא ישוחררו משם, סכנה גדולה נשקפת לחייהם. לקחתי על עצמי משימה זו, סיים הרבי ואמר, לאסוף את כל הכסף עבורם ולהוציאם מעבדות לחירות.

רצינותו הרבה של הרבי בדבריו אלו השפיעה כנראה גם על הירשל, והוא חדל מליצנותו. בדחילו ורחימו הוא התכופף אל הרבי ושאלו: לכמה כסף זקוק הרבי עבור מצוה זו של פדיון שבויים? נענה הרבי ואמר: הפריץ תובע מהם סכום של אלף וחמש מאות זהובים, טבין ותקילין עובר לסוחר. עדיין לא התחלתי לאסוף את הכסף למטרה זו, כך שנכון לעכשיו אני צריך את מלוא הסכום הזה.

בכיסו של הירשל נחו להם לבטח אלף וחמש מאות זהובים. היה זה סכום עתק שהירשל הביא ליריד כדי לרכוש את הסוסים והבהמות מהכפריים. סכום כסף זה היה כל רכושו של הירשל, ובלעדיו לא הייתה לו כל אפשרות לעסוק במסחר הבהמות. אולם הירשל לא חשב הרבה. מתוך התגברות פנימית עצומה, החליט הירשל שהוא מוסר את כל צרור כספו, כמות שהוא, לידי הרבי. בהחלטה כבירה הוא פתח את ארגנו, שלף צרור עבה של שטרות, ספר שוב ושוב והושיט לרבי את מלוא הסכום הנדרש לפדיון השבויים: אלף וחמש מאות זהובים.

סיפר הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד, רבה הנודע של נאסויד, זקנו של הרה"ק רבי משה אריה פריינד, שעוד זכינו להכירו ולראותו יושב על כסא ממלכתו ברבנות העיר ירושלים. את הסיפור שמע מפיו רבי חיים יצחק מאליק והוא העלה אותו על הכתב בתוך ספרו 'סיפורים נוראים' שהדפיס בסאטמאר בשנת ת"ש:

בכפר 'מוסי' שבמחוז מרמורש שבצפון רומניה, היא העיירה הקרויה בפי היהודים 'מאסיעב', התגורר יהודי פשוט בשם 'הירשל'. אותו הירשל קיבל את כינויו השגור על שם מקום מושבו והיו קורים אותו 'הירשל מאסיעבער', לא זו אף זו: הוא גם זכה בפי העם לכינוי 'מה יעשה'ניק'; היה זה כמין אנחה יהודית על אדם שהגיע לדיוטה תחתונה אותה מגדירים חז"ל במילים 'מה יעשה הבן ולא יחטא'.

כי אכן אותו הירשל היה עם הארץ מובהק, לא קרא ולא שנה, ואם בתורת ה' לא הייתה חפצו ובה לא הגה יומם ולילה הרי שגדול היה כוחו עד למאוד בכל הקשור לליצנות ולמילתא דבדיחותא. הירשל זה היה ראש המדברים בכל פעם שהתקבצו ובאו יושבי הקרנות של העיר והוא היה מנעים את זמנם הפנוי בבדיחות והלצות טפלות. מה יעשה איפוא הירשל זה ולא יחטא כהנה וכהנה.

לפיכך רחוק היה מאוד הירשל מעולמה של תורה וחסידות. במשך כל ימות השבוע היה הירשל עובד למחייתו, ואת יתרת זמנו היה מעביר בבטלה ובליצנות. גם ביום שישי היה עובד עד שעה סמוכה לשבת, כשאת השבת כולה היה מעביר באכילה ושינה,

בתואנה כי עליו להשלים את מה שחיסר כל השבוע לאכול ולישון. את סעודות השבת היה עורך כמובן בלי לשוור זמירות או לומר דברי תורה, ותפילות השבת היו נאמרות בחטף, כדי לצאת ידי חובה, ותו לא.

את פרנסתו היה מוצא הירשל מעולמם של בהמות וסוסים. קונה ומוכר היה בהמות גדולות וסוסים משובחים, וכל עגלוני הסביבה היו מכירים אותו היטב. מנהגו היה לנסוע אל יריד הבהמות שהיה מתקיים מעת לעת בעיר טשרנוביץ הידועה, שם היו הכפריים מביאים את בהמותיהם ומציעים אותם למכירה. הירשל היה מכיר את הכפריים ואת סחורתם, ולאחר שבדק היטב את שיני הסוסים ופרסותיהם, היה רוכש כמות גדולה ומביא אותם לעיירתו, שם הייתה לו מכלאה גדולה, בה האביס את

רהרגשת קדושת השבת
הביאה לימים שינוי
מוחלט בתהליכותיו
של הירשל. כמצוה
גורדת מצוה הוא החל
להקדיש את מרב
זמנו ללימוד התורה
ולעשיית המצוות, הוא
נעשה בעל תשובה גמור
והפך להיות חסיד נאמן
של הרה"ק מטשרנוביץ
שהמשיך להאציל עליו
מרחו הגדולה ולהכניס
בו תורה וחסידות

חזר ואמר לזוגתו שוב ושוב: האם תדעי להעריך מה מגיע אלינו מחר? והיא, בכעס וברוגז, משיבה נמרצות לעומתו: מחר הוא יום שישי בו עלי להכין את צרכי השבת, ואילו בתינו ריק מאין כל. בזכות את כל רכושנו, וכעת אין בידי ממון כדי לקנות מאכלי שבת.

לקראת ערב הלך הירשל להתפלל מנחה וערבית בבית הכנסת, אלא ששם הוא התפלל בהתלהבות גדולה, ובמשך כל זמן התפילה, ואף בהפסקה באמצע, היה שר ומרקד אודות השבת העתידה לבוא. שאר מתפללי בית הכנסת לא ידעו את נפשם מול תופעה משונה שכזאת: הירשל שהיה קל דעת הפך את עורו והנה הוא משתוקק ונכסף לקבל על עצמו קדושת שבת.

במשך כל ליל שישי היה הירשל מסתובב אנה ואנה כשכולו אש להבה מנועם קדושת השבת, וכך גם במשך יום ערב שבת, עד שעם כניסת השבת ממש לא יכול היה הירשל להחזיק את עצמו וכמעט שכלתה נפשו מרוב הדביקות בקב"ה מקדש השבת.

בני ביתו של הירשל שלא הורגלו לכך וכיוצא בזה לא ידעו את נפשם מרוב צער, וגם הם כאחרים סברו כי ראש משפחתם יצא מדעתו ונשתגע כליל, אלא שלגודל פליאתם, עם צאת השבת, כבתה האש הגדולה שהייתה דולקת אצל הירשל והוא חזר להתנהג כאחד האדם ממש. שוב ניסה לחזור ולהתפרנס מעסק הבהמות והסוסים, אולם הוא כבר התרחק מחבורת הליצנים וקלי הדעת שעמם היה רגיל להתרועע, שכן גם הם וגם הירשל עצמו הרגישו כי חברותם אינה ראויה יותר.

חלפו ימות השבוע ועם הגיע יום חמישי בשבת שוב החל הירשל להרגיש את קדושת השבת, וכמעטו בשבת הקודמת כך היו מעטו בשבת זו, עד שיצאה השבת והוא חזר להיות כאחד האדם. כך עברה שבת אחר שבת, עד שנודע הדבר בעיירת מאסיעב כי ברכתו של הרבי מטשרנוביץ היא זו שעמדה להירשל לקבל מתנה טובה וגדולה זו של הרגשת קדושת השבת, וכל זאת בזכות המצוה הגדולה שעשה, להיות שותף לדבר מצוה ולזכות לפדות שבויים.

הרגשת קדושת השבת הביאה לימים שינוי מוחלט בתהלוכותיו של הירשל. כמצוה גוררת מצוה הוא החל להקדיש את מירב זמנו ללימוד התורה ולעשיית המצוות, הוא נעשה בעל תשובה גמור והפך להיות חסיד נאמן של הרה"ק מטשרנוביץ שהמשיך להאציל עליו מרוחו הגדולה ולהכניס בו תורה וחסידות.

הרבי קיבל לידו את סכום הכסף הגדול והתרגש מאוד. הוא הביט בהירשל והבין את ההקרה האישית העצומה שהוא עשה בנתינת כל כספו. לפני שהרבי מיהר ללכת אל הפריץ ולשחרר את האסירים, הוא נפרד מהירשל ולחש לו את ברכתו מקרב לב: יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שתזכה להרגיש את הטעם של שבת קודש!

אחרי שהירשל נפרד מהרבי ומכל כספו, כבר לא היה לו עבור מה להשאיר בידד הבהמות בטשרנוביץ. הוא ביקש לחזור לביתו במאסיעב, אלא שגם כסף להוצאות הדרך כבר לא היה לו. מחוסר ברירה הוא נאלץ ללוות סכום כסף קטן מאחד מחביריו בטשרנוביץ, והבטיח לו כי בפעם הבאה, כשיבוא שוב לירד, יפרע לו את ההלוואה.

זוגתו של הירשל לא האמינה למראה עיניה: בעוד שבעלה היה רגיל לשהות בידד כשבוע ימים ויותר, הנה כאן הוא חוזר לביתו כבר ביומו הראשון של היריד. בתחילה חשבה שהוא הצליח לעשות עיסקה ענקית כבר בתחילת היריד, וכי הבהמות והסוסים שרכש עתידים עוד לעשות את דרכם אל המכלאה, אולם עד מהרה נודעה לה האמת לאמיתתה: הירשל תרם את כל כספו לצדקה, לטובת פדיון שבויים, כבקשתו של הרבי בטשרנוביץ, וכעת הוא עני ואביון, חסר כל.

הבינה האשה כי הירשל עשה הפעם את עוד אחת ממהלכותיו המפורסמות, אלא שהפעם הוא לא עשה זאת על חשבונם של אחרים, אלא על חשבונו שלו, והיא החלה לצווח בקולי קולות: מה עשית? איך איבדת את כל רכושנו? מהיכן נחיה וממה נתפרנס מעתה? אלא

שהירשל שמע את עלבונו ושתק. הוא הסביר לה במילים קצרות, כי הזדמנה לפניו מצוה גדולה של פדיון שבויים בה חיי האסירים עמדו בסכנה, וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא.

חלפו יום או יומיים והגיע צהרי יום חמישי בשבת. לפתע החל הירשל להרגיש את טעם קדושת השבת. ברכתו של הרבי התקיימה בו, וכבר ביום חמישי, החלה קדושת השבת לפעם בו. היות ואדם פשוט היה הירשל ומעולם לא התנסה בכגון דא, לא ידע הירשל כיצד להכיל את ההרגשה המופלאה שנכנסה בקרבו מבלי הכנה והסתגלות מוקדמת. הוא לא היה מסוגל לעצור בעצמו והחל לזמר בקולי קולות ולרקד על כך ששבת קודש עתידה לבוא.

מרגע לרגע ומשעה לשעה התעצמה אצלו אש הלהבה של קדושת השבת הבאה עליו לטובה ולברכה, מבלי יכולת לעשות דבר או חצי דבר בעניינים גשמיים. הוא

זכה רבי הירשל שעל ידי מצוה זו של פדיון שבויים, במידה כנגד מידה, תצא נשמתו שהייתה כבושה אצל כוחות הסטרא אחרא, ועל ידי שזכה להוציא את השבויים ממאסרם הדי שבכך גם יצאו גם הניצוצות הקדושים ממאסרם וחזרו לדרך הישר

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

תוספת מיוחדת של נפש רוח ונשמה, כך בליל שבת מצד הלילה וכך גם ביום השבת, מצד היום, ונמצא שבשבת קודש מתקדשים הגופים והנשמות ממש.

ויש על האדם להכין את עצמו בקדושה ובטהרה, בתורה ובמצוות, כדי שיוכל אכן לקבל אל תוך גופו ונשמתו את קדושת השבת, ולזה רמז הכתוב במה שאמר (ישעיה נח יג): 'וְקִרְאתָ לַשַּׁבָּת עֲנֵג לְקֹדֶשׁ ה' מְכַבֵּד', 'עֲנֵג' ראשי תיבות: עליית נשמות גופות, שעל ידי שאדם קורא אל השבת ומתכוון לה כראוי, הרי הוא זוכה לקבל את תוספת הנפש רוח ונשמה, גם בלילה וגם ביום, ועל ידי זה הקדושה נמצאת בתוכו.

ויש להסמך לזה פנינה נאה שהביא הרה"ק הייטב לב זיע"א בספרו (פרשת ויקהל) על נוסח הפייט 'ברוך אל עליון' בסדר זמירות של יום השבת: 'קֹדֶשׁ הַיָּהּ לָכֶם שַׁבַּת הַמִּלְכָּה. אֵל תוֹךְ בְּתִיכֶם לְהַנִּיחַ בְּרָכָה, שְׁלֹכְאוֹרָה הִיּה דִּי לומר 'אל בתיכם' ומהו 'אל תוך בתיכם'. אלא שעל ידי שהאדם מקדש את השבת, הוא מכניס את הקדושה אל 'תוך' פנימיות ביתו, כלומר, אל תוך גופו ונפשו.

ואלו דברי קדשו של הרה"ק השפת אמת זיע"א (תרמ"ח): קודש היא לכם - שהקדושה נמצאת בנפשות בני ישראל בעצמם, כמו שאמרו חז"ל - בשבת קודש אין צריך תפילין שהם עצמם אות. והוא בכח הנשמה יתירה השרויה בשבת קודש בנפשות בני ישראל. והאמת כמו שהאדם מטהר עצמו ומעביר החלודה ולכלוך עונות

מנפשו. כמו כן מתגלה לו הקדושה הבאה מלמעלה בלי חציצות והפסקות. ולכן צריכין לטהר קודם ערב שבת ולהחליף המלבושים כמו שאמרו ז"ל וכבדתו בכסות נקיה... ובאמת צריך כל איש ישראל להאמין כי נמצא בו הקדושה בשבת קודש. הן רב הן מעט. כי קדש הוא לכם קאי אפילו למי שאינו מרגיש הקדושה. כי המרגיש יודע בעצמו. והתורה מעידה קודש היא לכם לכל איש ישראל. וכפי רוב האמונה שאדם מאמין בקדושת שבת ששורה בו. כך מתגלה לו שיוכל להרגיש הקדושה גם כן.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

סיים הרה"ק מנאסויד את סיפורו המופלא ואמר כי הוא עצמו זכה להכיר זקנים שהתגוררו בעיר סיגעט והיו נוסעים לשבתות להסתופף בצל קדשו של רבי הירשל שנהיה לצדיק גמור ולתלמיד חכם מופלג עד שנתעלה להיות רועה נאמן לעדתו, והיה עורך שולחנות טהורים מדי שבת בשבתו, ואומר בהם דברי תורה נפלאים. עד שבסוף ימיו נמנה רבי הירשל לעלות ולהראות בארץ ישראל, ושם מנוחתו כבוד.

♦ ♦ ♦

אם ניתנה רשות לפרש את הטעם שבשל כך זכה ר' הירשל לחזור בתשובה שלמה ולהתעלות במעלותיו על ידי שזכה להיות חלק ממצות פדיון שבויים, היה מקום לומר בזה על פי מה שביאר רבינו האביר יעקב זיע"א בספרו 'מחשוף הלבן' על הפסוק (דברים כא י): 'כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וַנִּתְּנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׂבִי', ופירש שהכוונה היא למלחמה שעל האדם לצאת כנגד יצרו הרע המתגבר עליו בכל יום ומבקש להחטיאו, ובא הכתוב ללמדנו שאין לו לאדם להתיירא מהיצר הרע, אלא שדווקא על ידי שיילחם ביצר הרע יוכל להציל ולהוציא את השבויים מידו, והשבויים הלא המה ניצוצות הקדושה ששבתה הסטרא אחרא מצד הקדושה, ועל ידי המעשים טובים שהאדם עושה הרי הוא פודה ומוציא את השבויים, הניצוצות הקדושים, ומחזירם למקומות הקדושים.

זכה רבי הירשל שעל ידי מצוה זו של

פדיון שבויים, במידה כנגד מידה, תצא נשמתו שהייתה כבושה אצל כוחות הסטרא אחרא, ועל ידי שזכה להוציא את השבויים ממאסרם הרי שבכך גם יצאו גם הניצוצות הקדושים ממאסרם וחזרו לדרך הישר.

♦ ♦ ♦

על הפסוק (שמות לא יד): 'וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם' מפרש רבינו האביר יעקב זיע"א בספרו 'גנזי המלך' (תיקון השכינה, אות נד) כי התורה באה ללמדנו שקדושת השבת מצויה ונכנסת בתוך האדם ממש, שהרי כבר למדנו רבינו האריז"ל שאדם מקבל בשבת קודש

ויש להסמך לזה פנינה נאה שהביא הרה"ק הייטב לב זיע"א בספרו (פרשת ויקהל) על נוסח הפייט 'ברוך אל עליון' בסדר זמירות של יום השבת: 'קֹדֶשׁ הַיָּהּ לָכֶם שַׁבַּת הַמִּלְכָּה. אֵל תוֹךְ בְּתִיכֶם לְהַנִּיחַ בְּרָכָה, שְׁלֹכְאוֹרָה הִיּה דִּי לומר 'אל בתיכם' ומהו 'אל תוך בתיכם'. אלא שעל ידי שהאדם מקדש את השבת, הוא מכניס את הקדושה אל 'תוך' פנימיות ביתו, כלומר, אל תוך גופו ונפשו.

מילין קידין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲזַתָּא

חֲזַתָּא דְאֲוֹרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

כל איש מישראל יכול להתקדש בקדושת שבת

השבת משפיעה יראת שמים מבית גנזיו של הקב"ה
אכן גם מי שלא זכה לקנות בנפשו יראת שמים אמיתית, אזי השבת היא הזמן הנכון לזכות לבוא בה ליראה שלמה מבית גנזיו של הקב"ה, להשריש יראת שמים שלמה בלב שומריה, כמו שאמר **המגיד ממעזריטש ע"ה** שזאת היא המתנה טובה שביום השבת - לבוא בה ליראת שמים. ולפיכך אמר הקב"ה למשה רבנו 'לך והודיעם' לישראל, להודיע להם את מהות המתנה טובה שיבואו בה ליראת שמים. ואם לא הסיח דעתו מיראת שמים במשך השבת, הרי זה סימן לאדם לדעת ששמר שבת כהלכתה, כי יראת שמים ושבת שניהם באוצר אחד בבית גנזיו של הקב"ה.

מתנת השבת מכוחו של משה רבינו

וזהו שניתנה מתנת השבת על ידי משה רבינו דוקא, הואיל והיה מושלם ביראת שמים שהייתה אצלו ככלי קטן המצוי בידיו, ובשבת קודש זוכים בני ישראל לשוב למדרגת יראת שמים שהייתה להם במעמד הר סיני, ובאים כולם למדרגה זו שתהיה יראת שמים חשובה אצלם כמילתא זוטרתא, וכל זה מכוחו של משה רבינו שמחזיר להם את המדרגות הרוחניות והכתרים שנלקחו מהם בחטא העגל, ובכך מתעורר אצל כל אחד הניצוץ שיש בו מכוחו של משה רבינו, כי בכל איש ישראל יש חלק וניצוץ מכוחו של משה רבינו ע"ה, ובשבת קודש זוכים כלל ישראל לשוב למדרגתם הראשונה וליראה

פִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם (לא יד). זו היא ברכתו של יום השבת, שכל איש מישראל יכול להתקדש בו בקדושה של מעלה, כמו שדרשו במכילתא 'כי קודש היא לכם', מגיד שהשבת מוספת קדושה על ישראל. ועל זה נאמר (בראשית ב ג) 'ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו', ופירש **בעל בית אברהם מסלונים ע"ה** (סוף בחקותי) שזוהי ברכתו של יום השבת שזוכים להתקדש בו בקדושתו יתברך, ובלבד 'כי בו שבת מכל מלאכתו' להשליך מדעתו כל טרדותיו ודאגותיו, הן מעניני גשמיות ואפילו מעניינים רוחניים, להיות כל מחשבות לבו רק בשמירת השבת ותוספת קדושתה.

השגת קדושת שבת כפי היראת שמים

אולם בכדי להרגיש עונג וקדושת השבת באמת ובשלימות, נצרך שיהא האדם ירא שמים בסתר ובגלוי, וכמו שנרמז בתחילת התורה הקדושה 'בראשית' נוטריקון 'ירא שבת' (תקו"ז הקדמה ה:), וידקדק בשמירת שבת קלה כבחמורה, שהרי השבת היא מתנה טובה מבית גנזיו של הקדוש ברוך הוא, ו'בית גנזיו של הקב"ה' רומז על יראת שמים, כמו שאמרו (ברכות לג:): בשם רבי שמעון בר יוחאי שאין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים בלבד, שנאמר (ישעיה לג ו) 'יראת ה' היא אוצרו', וממילא כפי היראת שמים שיש באדם כך ירגיש קדושת השבת שבא מבית גנזיו.

וכמו שדרשו חז"ל (יבמות צג.) בפסוק (דברים יד כג) 'למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים' אלו שבתות וימים טובים, רמז לכך שבימים אלו שניתנו לעונג נצרך להרבות ביראת שמים ולהתנהג כראוי לקדושת השבת ויום טוב.

מנוחת מרגוע הקבועה בלב לכל ימות החול

וקדושה זו החלה בשבת על כל יהודי ללמד על כל ימות החול היא, שכאשר בבוא יום השבת מסיח דעתו לגמרי מכל עסקי החול, ותהיה קדושת השבת קבועה בליבו בל תימוט, ולא תהיה המנוחה ארעית לזמן אלא תקבע רושם קבוע בליבו, כך תמשיך הקדושה בקרבו גם בימי המעשה, כמו שכתוב (פסוק טו) 'שבת שבתון', ופירש רש"י: 'מנוחת מרגוע ולא מנוחת עראי', ופירש הרה"ק בעל שפת אמת ע"ה (כי תשא תרנ"ז ד"ה שבת שבתון) שלא תהיה המנוחה זמנית ובמקרה, אלא תעשה רשימה קבועה באדם, והארה קבועה זו תתמשך להאיר גם את ימי המעשה, ויהיה אור הקדושה קבוע אצל האדם.

את ה' יתברך בשלמות, ומתקיים בהם הכתוב (מלאכי ג כ) 'וזרחה להם יראי שמי' אלו שומרי שבתות.

ובבת עין (עקב סוף ד"ה והיה עקב) **ובשפת אמת** (עקב תרס"ד ד"ה בפסוק) יישבו על דרך זה מה שנתקשו כל המפרשים בגמרא ברכות (שם), מה התירוץ שתירצו לגבי משה מילתא זוטרתא היא, והלא משה רבינו מדבר לכלל ישראל, ועדיין הקושיא במקומה עומדת, 'אטו יראה מילתא זוטרתא היא'. אך על פי כל הדברים האלה יתבאר הענין בטוב טעם ודעת, שלפחות בשבת קודש על ידי שמירת שבת כראוי בידו של כל אחד ואחד מישראל להגיע למדרגה זו שיחשב אצלו יראת שמים למילתא זוטרתא.

זהירות יתירה ביראת שמים ב'יום תענוגים'

ולכן נצרך זהירות יתירה בשבת קודש להתנהג ביראה הראויה, והגם שמצוה לענג את השבת כמו שהצטוונו (ישעיה נח יג) 'וקראת לשבת עונג', הרי אפשר חלילה להגיע מתוך כך להוללות וליצנות ופריקות עול, וצריך להתגבר ביותר ביראת ה' שלא להסיח דעת מעול מלכותו,

מִלְתָּא דְפִלְיָא

מנהגי השבת דוגמת עולם הבא

וְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת וְגו' (לא, טז).

הרבה ממנהגי השבת הם כדוגמת העתיד להיות לעולם הבא, כמו שהאריך בתורת חיים (עירובין יט. ד"ה ההוא) לפרט ולבאר דבר דבור על אופניו, וזהו שאנו רוחצים בחמין קודם השבת^א, כדרך הנשמות הרוחצות בנהר דינור להיטהר מזוהמת העולם הזה^ב, קודם שיזכו לבוא אל מקומם בגן עדן, כך גם הרחיצה בחמין רומזת להיטהר מן הקליפות קודם יום השבת^ג.

ואחר הרחיצה בחמין אין לובשים מלבושי חול כי אם מלבושי שבת^ד, וגם זה כדוגמת הכנת הנשמה הפושטת מעליה את מלבוש הגוף הגשמי, ולובשת מלבוש רוחני הנעשה מתרי"ג מצוות כפי עמלה בעולם הזה^ה. וכמו שסעודת הצדיקים לעתיד לבוא כוללת יין המשומר ושור הבר וליתן^ו, כך גם אנו מקדשים על היין ומתענגים באכילת בשר ודגים, וכן נהגו לאכול פשטיד"א שהוא בשר המכוסה בבצק למעלה ולמטה, וכן מכסים הלחם משנה בשבת מעליו ומתחתיו^ז, והכל זכר למן שיאכלו הצדיקים לעתיד לבוא. [במהרי"ל (ריש הלכות שבת) כתב שהוא זכר למן, ומשמע דהיינו המן שאכלו בני ישראל במדבר, ויש לתמוה כי בשבת לא ירד כלל מן, ולפירוש זה ניחא שהוא על שם המן העתיד לירד לעתיד לבוא].

א. כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי, ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדין המצויצין ודומה למלאך ה' צבאות (שבת כה:).

ב. איתא בזוהר (מקץ רא:): בומנא דנשמתא נפקת מהאי עלמא בכמה דינין אתדנת עד לא תיעול לאתרה, לבתר כל אינון נשמתין אית לון למעבר בהך נהר דינור דנגיד ונפיק ולאסתחאה תמן. וראה עוד בתיקוני זוהר (הקדמה ד:).

ג. ובפרי עץ חיים (שער השבת פ"ג) איתא: וסוד רחיצה בחמין הוא סוד שלהובותא דאשא דנפיק בכל ערב שבת ומתגלגל בהאי כוכבא ומדורא דאשא (זוהר ויקהל רג:). ששם הקליפה ומכניעם למטה, וכנגד האי שלהובא הם המים החמין שהם המסירים הזוהמא הדבוקה באדם.

ד. כמו שכתב ברמ"א (או"ח סי' רסב ס"ג): וילביש עצמו בבגדי שבת מיד אחר שרחץ עצמו, וזהו כבוד השבת, ועל כל לא ירחץ לשבת אלא סמוך לערב, שילביש עצמו מיד (הגהות מרדכי החדשים).

ה. כדאיתא בזוהר (פקודין רכט:): דעובדין טבין דבר נש דעביד בהאי עלמא, אינון עובדין משכי מנהורא דזיווא עלאה לבושא לאתקנא ביה להווא עלמא לאתחזא קמי קודשא בריך הוא, ובהווא לבושא דלביש אתהני וחמי גו אספקלריא דנהרא.

ו. בגמרא (ברכות לד:): מאי 'עין לא ראתה', אמר רבי יהושע בן לוי זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית. ועוד איתא (ב"ב עה:): עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של ליתן. ועוד איתא (שם עד:): ואף 'בהמות בהרי אלף' וכו', וצין הנקבה ושמרה לצדיקים לעתיד לבא.

ז. לעשות זכר למן שהיה מונח כמו בקופסא טל למעלה וטל למטה, וזכר לזה נותנין מפה תחת הפת ואחרת על גביו (טור או"ח סי' רעא).

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

שם הוי"ה שבמזוזה רמז על מדת ההתפשטות

מאידך, בעבודת ה' נצרך גם למידה ההפוכה, שלא יספיק לאדם כל מעשים טובים שבעולם, על דרך הכתוב (דה"י ב' יז ו) 'ויגבה לבו בדרכי ה', וקנאת סופרים שתרבה חכמה (ב"ב כא.), שישאף תמיד למדרגות יותר גבוהות בתורה ובעבודת ה' יתברך, ולזה שם שד"י שהוא על המזוזה מבחוץ נגד שם הוי"ה מבפנים, לרמז שמדה זו של צמצום ראויה רק בעניני עולם הזה, אך לא כן בעבודת ה', שאדרבה ההתנהגות צריכה להיות בהפך כנרמז בשם הוי"ה, שהוא שם המתפשט 'היה הוה ויהיה אין סוף ברוך הוא', ובזה יש לשאוף ליותר ויותר.

שמות הוי"ה שד"י בכל איש ישראל

כדוגמת השמות במזוזה מצינו גם בעצם גוף איש ישראל, שכידוע חתומים שני השמות הנ"ל באות ברית קודש, שם שד"י מלבר ושם הוי"ה מלגאן, והם המביאים קדושה בגוף ישראל, ומכיון שכך, הפוגם ח"ו באות ברית קודש מסתלקים ממנו קדושת שמות שד"י הוי"ה, ועליו נאמר (במדבר יט כ) 'את מקדש ה' טמא', ובמקום קדושת ב' השמות שורה עליו השטן שהוא 'אל אחר', ותחת שם הוי"ה שורה עליו הנחש מבפנים, ובמקום שם שד"י מבחוץ שורה עליו סם המות.

ידעתך בשם - להשתמש בשני השמות לעבודת ה'

ואלו הם דברי התורה 'ידעתך בשם', כלומר ינהג בעולמו באופן שיפעל במעשיו חיבור לשם הוי"ה ושם שד"י העולים יחד כמנין 'שם', כלומר, שלא ישתמש בעניני העולם רק לצורך עבודתו יתברך, ובעבודת ה' המידה היא להיפך, ואדרבה על ידי קנאת סופרים תרבה חכמה.

פנימיות הדין - רחמים

וְרֵאִיתָ אֶת אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ (לג כג). ידוע ששם

המשך בעמוד הבא

סוד ידעתך בשם - שמות הקודש שבכל יהודי

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' רְאֵה אֶתָּה אֹמֵר אֵלַי הֲעַל אֶת הָעָם הַזֶּה וְאַתָּה לֹא הוֹדַעְתָּנִי אֶת אֲשֶׁר תִּשְׁלַח עִמִּי, וְאַתָּה אֹמְרָתִי יִדְעִתִּי בְשֵׁם וְגַם מִצָּאתַי חֵן בְּעֵינַי (לג יב).

לביאור הפסוק נקדים ונפרש הנאמר בתהלים (קמה כא) 'וַיִּבְרַךְ כָּל בְּשָׂר שֵׁם קְדֹשׁוֹ', כי 'שם' בגימטריא שד"י הוי"ה, שם שד"י רומז 'שאמר לעולמו די' מידת הצמצום, ושם הוי"ה 'היה הוה ויהיה' רמז להתפשטות, כי בכל הנוגע לגשמיות צריך לצמצם ולהסתפק במועט, ובכל דבר רוחני צריך להתרחב בלי צמצום, וזהו שנאמר 'ויברך כל בשר שם קדשו', שתהיה עבודתו בצירוף ב' שמות שד"י הוי"ה בצמצום הגשמיות ובהתרחבות הרוחניות.

שם שד"י רמז למדת ההסתפקות במועט

שני שמות אלו מצינו גם במזוזה, שכן נוהגים לכתוב שם שד"י על המזוזה מבחוץ כנגד תיבת 'והיה' מבפנים, כמו שנפסק בטור ושולחן ערוך (יו"ד סי' רפח סט"ו) וברמב"ם (מזוזה פ"ה ה"ד), ומבואר הענין **בתשואות חן** (החודש ד"ה החודש) כי מדת ההסתפקות היא פתח ומבוא השער לעבודתו יתברך שמו, לבל יצטרך האדם לפנות את לבו לבטלה להבלי העולם המדומים, והיא הצלה מקנאה ותחרות ושאר פרטי העבירות אשר העין רואה והלב חומד. ומדה זאת נרמזת בשם שד"י הנקבע על הפתח שנוטריקון שלו ש'זמר ד'לתות י'שראל, והוא סוד הצמצום, שתיכף בכניסה ויציאה יעלה על זכרונו לגדור עצמו בכל התאוות והחמדות, ולומר די על כל עניני העולם כמו שהוא יתברך אמר לעולמו די, כי העיקר להשתמש במדה זאת בחוץ בעניני עולם הזה והבליו לצמצם בהם.

מידת הדין על ישראל, ולבסוף מתגלים רחמי ונהפך לנו הגזירה לששון ושמחה. אלא שמידת הרחמים הקודמת למכה נעלמת היא מעינינו, ואין אנו משיגים איך כל מחשבות ה' רק להיטיב עמנו, ורק לבסוף אחרי שכבר שרתה מידת הדין, אזי מתגלה מידת הרחמים וזוכים לישועת ה' בגלוי, ומתברר שכל מחשבותיו למענינו.

דרך זו להסתכלות פנימית לראות את רחמי ה' הגנוזים בעומק הדין, הראה ולימד הקב"ה למשה רבינו ע"ה, כאשר ביקש מאת הקב"ה (פסוק יח) 'הראני נא את כבודך', וכפי שפירש זאת **מין החתם סופר ע"ה** (תורת משה) בפסוק **והסירותי את כפי וראית את אחורי ופני לא יראו**, שמשם רבינו ביקש לדעת ולהבין בדרכי הנהגת הקב"ה את העולם, וכמו שאמרו בגמרא (ברכות ז.) 'מפני מה יש צדיק וטוב לו צדיק ורע לו רשע וטוב לו וכו', ועל זה ענהו הקב"ה **וראית את אחורי ופני לא יראו** רק אחר המעשה ניתן לראות מה טוב יצא הימנו, וכפי שנראה ממעשה מגילת אסתר, שכל דבר לקיחת אסתר לבית המלך היא עצמה הייתה הסיבה מעם ה' להצלת כלל ישראל. אך **ופני לפני** וקודם המעשה, **לא יראו** אין באפשרותו של האדם לראות מה טוב יש בו, וכמו בלקיחת אסתר שרק לאחר המעשה הבינו והכירו שהיה הדבר לטובה להצלת כלל ישראל.

שם הוי"ה קודם שם אלקים ולאחריו

בזה יתבאר היטב הסדר בפסוק 'שמע ישראל', 'ה' אלוקינו ה', שנזכר שם של רחמים לפני שם אלוהים ולאחריו, כי קודם הגזירה מקדים רפואה תחילה, ולאחר הגזירה שוב מתגלה מידת הרחמים ונודע שהכל היה טובה.

ועל פי זה אפשר להוסיף ולרמוז בלשון הפסוק 'כי ה' הוא האלוהים הוא עשנו', כידוע ש'הוא' רמז לשם הוי"ה יתברך (ראה זוהר ח"ג רכג.), נמצא שהקדים שם הוי"ה לאלוהים, וכן לאחריו 'הוא' רמז לשם הוי"ה, כי אחרי מידת הדין חוזרת להתגלות מידת הרחמים ונמתקים הדינים מעל ישראל.

הוי"ה מורה על הנהגה ברחמים, ושם אלקים מורה על הנהגה בדין, ושם הוי"ה סגולה נוראה יש בו להמתיק כל מיני קללות, וכן מצינו תרע"ו אותיות בקללות שבמשנה תורה, וכנגדם מוזכר בפרשה כ"ו פעמים שם הוי"ה כמנין תרע"ו, ובכוח אלו השמות להציל מכל אותם קללות. וזהו הרמז בכתוב (תהלים לד כ) 'רַפּוֹת רַעוֹת צְדִיק וּמַפְלֵם יַצִּילֵנוּ הוֹי"ה', 'רעות' היינו תרע"ו אותיות בפרשת הקללות, שנאמרו על ידי 'צדיק' שהוא משה רבינו, 'ומכולם יצילנו הוי"ה' כ"ו פעמים שם הוי"ה מצילים מכל אותם הרעות.

פנימיות הדין היא רחמים

להבין זאת יש להקדים לפרש מה שכתבו המקובלים כי פנימיות הדין היא רחמים ולכן יכולים להמתיק את הדין בשורשו ששם הוא רק רחמים. על פי זה פירש **החתם סופר ע"ה** (דרשות ח"א ר:) את הפסוק (תהלים קג) 'דעו כי הוי"ה הוא אלוהים', שהנהגת הדין המכונה 'אלוקים' גם היא בפנימיותה בבחינת שם הוי"ה הרומז לרחמים, כי פנימיות הדין לטובה ורחמים, וכמבואר בגמרא (ברכות ס:) לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד.

הקדמת הרחמים לדין

אלא שלכאורה היה ראוי לכתוב 'דעו כי אלוהים הוא הוי"ה', ללמדנו שגם מידת הדין היא באמת רחמים, ואילו הכתוב 'כי הוי"ה הוא האלוהים' משמע שמידת הרחמים היא לצורך הדין ח"ו. אלא שלפיכך שינה את סדר הכתוב כדי ללמדנו שרחמי ה' קודמים לרוגז, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה יג:) שאין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם בורא להם רפואה תחילה, כמו שרואים שלא הגדיל המלך את המן עד שהקדים הקב"ה רפואה למכה, ותחילה הציל מרדכי את אחשורוש ממעשה בגתן ותרש ורק אחר כך אירעה גזירת המן.

לאחר הדין מתגלה שהכל היה ברחמים

הרי לנו כי הקב"ה מקדים את מידת הרחמים, בבחינת הקדמת רפואה למכה, ורק אחר כך שורה

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

השראת השכינה בשבת

וְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת
לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם. בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא
לְעֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ
וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפֶשׁ (לא טז-יז).

עבודת בני ישראל ביום השבת, להכשיר ליבם
ונפשם עד שתהיה הקדושה קבועה בליבם, ועל זה
נאמר 'לעשות את השבת לדורותם', ודרשו **בתיקוני**
הזוהר (תקון מ"ח פה). 'לדורתם' לשון דירה, לתקן
בית דירה לשכינה בתוך הלב, דעביד לון דירה בתרי
בתי ליבא. והנה האבות הקדושים הייתה עבודתם
להשרות השכינה בקביעות בתחתונים, בבחינת
הר שדה ובית, ובשבת זוכים בני ישראל להשראת
השכינה בקביעות בליבותם, עד שכל יהודי נקרא
ממש 'בית תפילתי', וזהו שאומרים במנחה בשבת
'ואני תפילתי' שאנו בבחינת התפילה עצמה.

נשמה יתירה בשבת קודש

בתפילת ערבית של ליל שבת אחר ברכת
השכיבנו, תיקנו לומר הפסוקים הקדושים 'ושמרו
בני ישראל את השבת וגו', וביום השביעי שבת
וינפש'. כדרשת חז"ל (ביצה טז): נשמה יתירה נותן
הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת ולמוצאי שבת
נוטלין אותה הימנו, שנאמר 'שבת וינפש', כיון
ששבת ווי אבדה נפש. כי מלבד הנשמה הטהורה
שנמצאת בגוף האדם בימות החול, מוסיפים עליה
בשבת קודש עוד נשמה קדושה וגבוהה ביותר,
וכדאיתא בזוהר (יתרו פח): שביום שבת נותנים
לאדם נשמה עליונה מלאה בכל שלמות מעין
העולם הבא.

הזכרת הסתלקות הנשמה בתחילת יום השבת

ויש להבין דברי חכמים ורמזיהם, לשם מה נזכר
בפסוק רק את הסתלקותה של הנשמה ויותר
טוב היה לו הייתה כותבת התורה על בוא הנשמה
הקדושה. ועוד קשה מדוע מזכירים זאת בתפילה
עם תחילתה של שבת, באם בא לרמוז על הסתלקות

הנשמה היתרה כמאמרם 'וי אבדה נפש', מוטב היה
להזכיר זאת בסיומה של שבת שאז היא מסתלקת
מקרבנו, ולא עתה ששמחים אנו בבואה.

בכניסת השבת מזכירים לו לאדם לנצל קדושת הנשמה היתירה

פירש הבעל שם טוב הקדוש ע"ה כי מתנה טובה
כזאת וכוחות נפש עצומים כאלו, חייב האדם לנצל
היטב ולהעריך יקרתם, ולכן תיכף ומיד בכניסת
הנשמה היתירה לגוף האדם מזכירים אנו שאין
השבת קבועה בקרבו כי אם לזמן קצר, ולמחרת
לעת ערב עתידה היא לפרוח ולשוב לשורשה. או
אז יראה כל אחד לנצל מתנה טובה זו, להתדבק בה
יותר ויותר, ולהוסיף בה אהבה שמחה והתלהבות
בשמירת השבת, וחס ושלום לא ילך בטל בעת
הימצאות הנשמה היתירה בקרבו, וזה יתן לו כוחות
גם אחר כך להמשיך השפעות טובות בקרבו מיום
השבת לימי החול.

'וי אבדה נפש' של שבת שעברה

אמנם עדיין צריך להבין מהו 'וי אבדה נפש' לשון
עבר, הרי עומדים אנו עתה בכניסת השבת והיה
צריך לומר 'וי תאבד נפש' לשון עתיד. אך הביאור
הוא שאנו נאנחים ומצטערים על הנשמה יתירה
של השבת שעברה, כי בכניסת השבת רואה האדם
מעלת הנשמה היתירה, ובכך הוא נזכר מגודל
הכאב וההפסד שהיה לו במוצאי שבת שעברה
כשנאבדה ממנו הנשמה היתירה.

בכניסת השבת מרגיש חסרונה בימות החול

באופן אחר תירץ **הרבי מקוצק ע"ה** שגדול כח
השבת והנשמה היתירה לעורר את האדם לתשובה
וחרטה מעומק הלב, וכבוא עת כניסת שבת קודש
מתמלא האדם בהרהורי תשובה ויראת שמים,
ומתאונן על ימי החול שעברו עליו בביטול תורה
ותפילה, אזי הוא צועק במרירות מעומק הלב 'וי
אבדה נפש', כלומר אוי לי שאיבדתי את נפשי
בששת ימי החול.

הרה"ק רבי פנחס מקוריץ ע"ה ביאר כדברים האלו

המשך בעמוד הבא

הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, והקשה רבי יששכר דב מבעלזא ע"ה אם כן איך יכול אדם להתגבר על יצרו הגדל יחד איתו שעם גידולו ברוחניות גודל גם יצרו. אלא ודאי אין ההתעלות ברוחניות באה בבת אחת בפתע פתאום, כדי שלא יגבר עליו היצר שלא בהדרגה, וכל התעלותו תרד לטמיון חלילה. אלא, האדם המתעלה עולה רק מקצת בכל פעם, ויחד עמו אכן גדל גם היצר, אבל גם הוא גדל קמעא קמעא, וממילא מתרגל להתגבר עליו. וכשהאדם גדל ברוחניות, אכן גם יצרו גדול כנגד מעלתו, בכל זאת יש לו את הכח יחד עם סייעתא דשמיא, להתגבר על היצר, כי התרגל לעמוד עליו ולנצחו.

בני ישראל לא הצליחו לעמוד כנגד יצר חטא העגל כי עלו שלא בהדרגה

על פי זה ביאר המהרי"ד מהי הסיבה שלא יכלו בני ישראל לעמוד בניסיון העגל, שהרי במצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה ובבת אחת נתהפכו להיות בני עליון כולכם ונכנסו למ"ט שערי קדושה, ויחד עימם גם עלה היצר הרע ולא יכלו לעמוד כנגדו.

ויש להקשות על זה, הלא הקב"ה מסייע לאדם אף אם עולה בבת אחת כמו שראינו על קונה עולמו בשעה אחת, שהיה לו סיוע למרות שנתעלה בבת אחת ואם כן מדוע בחטא העגל לא עזרם ה' יתברך. ויש לומר שאכן הקב"ה עוזרו, אולם ההתחלה צריך שתהיה מהאדם בבחינת מה שאמרו (שבת קד.) 'הבא ליטוהר מסייעים אותו', וזה היה חסר להם, לכך לא הצליחו להתגבר על יצר גדול כל כך. וזה ביאור הפסוק 'וַיִּתְּנָצְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדֵימָה מִהָרָב', שבני ישראל היתה התנצלותם בפניהם, מדוע קרה להם הדבר הזה של חטא העגל. תשובה לדבר, 'מהר חורב', מחמת הר חורב שהגיעו בו למדריגה גבוהה כל כך לאחר שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה ולכן אירע להם כדבר הזה.

בדרך משל, לאדם שהוא חולה לגמרי בכל גופו וכתוצאה מכך אינו מרגיש בשום כאב, כי אין לו שום אבר בריא שירגיש את הכאב, אבל אדם בריא מרגיש בכל כאב קטן הפוקד את אחד מאיבריו, וכך גם איש הישראלי, בכל ימות החול הוא חולה בכל איברי נפשו ואינו מרגיש כלל, אבל כשמגיע שבת קודש ונכנס בו נשמה יתירה אז הוא מתחיל קצת להתרפא, ועל ידי זה מרגיש בכאב גודל כובד חולי נפשו.

בשבת נאבד 'וי' של האדם

עוד פירוש נפלא מצינו במאור עינים (מקץ ד"ה שבת) שבשבת אין האדם חסר כלום, ונאבד ה'וי' שהיה לאדם בימות החול, שכיון שבא השבת אבדה הנפש בחינת 'וי', שהוא מורה על כל החסרונות של אדם שעליהם הוא אומר 'וי', ועל ידי השבת נאבד ה'וי' מהנפש, וכמאמרם ז"ל (רש"י בראשית ב ג) 'באת שבת באת מנוחה'.

עליה בַּהֲדַרְגָּה - שמירה להשגות הקדושה

וַיִּתְּנָצְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדֵימָה מִהָרָב (לג ו). כאשר הבא ליצוק מימי הקדושה מבטל עצמו, מסייע בידו הדבר שיוכל לעלות מעלה מעלה בהדרגה, וכך יישאר במדרגתו. ודרך זו יסוד היא בעבודת ה', כמו שרואים דבר זה כמה פעמים בדברי הנועם אלימלך ע"ה, ולדוגמא היא מה שכתב על הפסוק (לעיל כ כג) 'ולא תעלה במעלות על מזבחי וכו' (משפטים ד"ה או יאמר ואלה), שאל לו לאדם הבא לשוב בתשובה למעלות במעלות הצדיקים, אלא יעלה שלב אחר שלב, כדי שחלילה וחס 'לא תגלה ערותך עליו' (לעיל שם), שיתגלה קלונו ויפול מכל מדרגותיו.

כשגדל בהדרגה מתרגל לגבור על יצרו

ומצינו בגמרא (סוכה נב.) 'כל

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לגשת ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראל
עיצוב ועימוד: שוקי קנר

אור חדש ירד על שולחן השבת

שולחן השבת עם אור החיים

מאמרים נפלאים של רבינו האור החיים
הקדוש בשפה מעבדת שווה לכל נפש

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66